

LIChAMELIJKE OPVOEDING

KONINKLIJKE VERENIGING VAN LERAREN LIChAMELIJKE OPVOEDING

Topic: Bewegen en Sport in de vernieuwde onderbouw

Jaargang 94

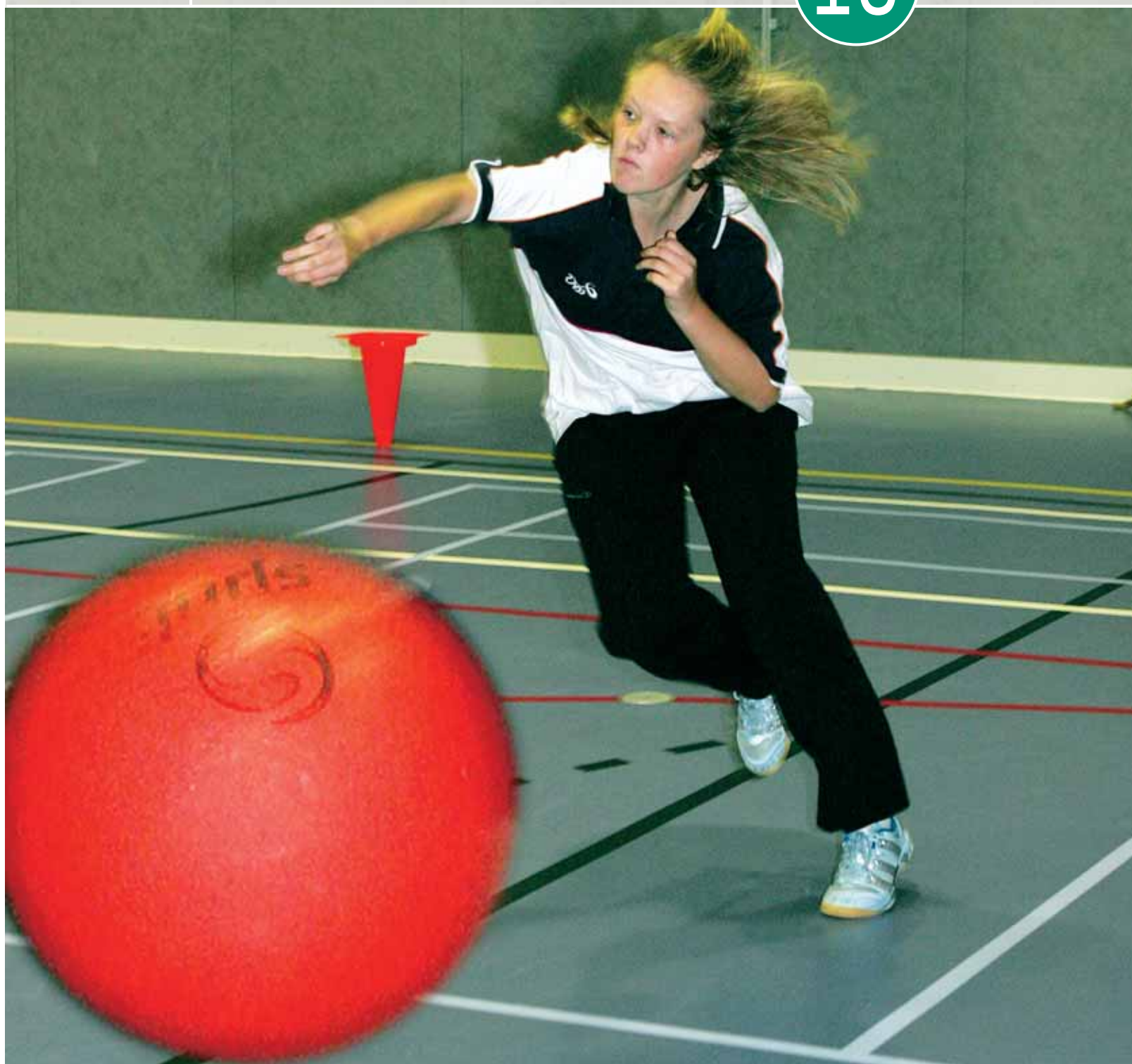
Sport in het mbo: een win-win situatie

17 november 2006

Nieuwsbulletin VO

Aankondiging studiedag VO

13

www.kvlo.nl

Descol sportvloeren

Pulastic sportvloeren Voor eersteklas gymnastiekonderwijs

Gymnastiekonderwijs is een belangrijk onderdeel op elke school. Bewegen is goed voor iedereen en je kunt er dan ook niet vroeg genoeg mee beginnen. Zeker als u uw leerlingen laat gymmen op een Pulastic sportvloer van marktleider Descol. Pulastic sportvloersystemen voldoen namelijk als geen ander aan de allerhoogste eisen op het gebied van comfort, veiligheid en kwaliteit.

De sportvloer die bij u past

Peuters en kleuters gymmen vaak in speelkhalen, terwijl basisscholen en het voortgezet onderwijs gebruik maken van gymzalen, sportzalen en sporthallen die ook voor andere activiteiten worden gebruikt. Bij uw keuze voor de juiste sportvloer is het dan ook goed te weten dat niet zomaar elke vloer geschikt is voor het gymnastiekonderwijs. Descol adviseert u graag in uw keuze voor het sportvloer-systeem dat naadloos aansluit bij uw wensen, toepassingseisen en budget.

Kwaliteit en veiligheid

Descol levert een breed scala aan multifunctionele sportvloeren die elk hun eigen specifieke voordelen en mogelijkheden bieden. De uitermate slijtvaste topcoating zorgt voor een lange levensduur van de vloeren en dus lage onderhouds- cq afschrijvingskosten. Deze coating is in tal van kleuren leverbaar en biedt een optimale balans tussen stroefheid en glijvermogen.

Onderhoudscontract

Uw Pulastic sportvloer kan tegen een stootje. Toch is het goed om geregeld de staat van de vloer te controleren. Descol verzorgt dat graag. Eenmaal per jaar inspecteren we uw sportvloer op beschadigingen, veerkracht, stroefheid, oppervlaktehardheid en de staat van de belijningen. Onderhouds- en reparatiewerkzaamheden worden desgewenst direct uitgevoerd, waarbij tevens indien gewenst een reinigingsadvies wordt gegeven. Een groeiend besef van aansprakelijkheidsstelling doet de belangstelling voor onderhoud toenemen. Als u geen concessies aan de kwaliteit en veiligheid van uw sportvloer wilt doen, dan biedt een onderhoudscontract uitkomst.

Gecertificeerde garantie

De door Descol geproduceerde en geïnstalleerde sportvloersystemen vallen onder de door KEMA-Arnhem gecertificeerde kwaliteitssystemen, overeenkomstig de eisen van NEN-ISO 9001 en NEN-ISO 14001. Een extra garantie voor u dat Descol en haar producten aan de allerhoogste eisen voldoen. Daarnaast voldoen Pulastic sportvloeren aan het ISA sportkeurmerk in zowel klasse 1, 2 en 3 van het NOC/NSF.

Meer weten?

Bel 0570 85 42 51 of kijk op www.descol.nl en ontdek, dat Pulastic sportvloeren de veilige basis vormen voor eersteklas gymnastiekonderwijs op elke school.

B.V. Descol Kunststof Chemie

Duurstedeweg 33007, Postbus 420, 7400 AK Deventer
Tel: 0570 62 07 44, Fax: 0570 60 84 93, Internet: www.descol.nl

PULASTIC®

INHOUD

TOPIC: BEWEGEN EN SPORT IN DE VERNIEUWDE ONDERBOUW

Per 1 augustus 2006 zijn de nieuwe kerndoelen van kracht geworden. Ook voor ons vak betekent het een en ander. Het aantal kerndoelen is verminderd. U vindt ze nog eens vermeld op pagina 38. Om vanuit ons vak de zaken goed op de rails te kunnen zetten, is enkele jaren geleden begonnen met het schrijven van een basisdocument voor de onderbouw van het VO.

Vanuit de Taakgroep Vernieuwing Basisvorming is een opzet gemaakt hoe scholen om kunnen gaan met het invoeren van die vernieuwingen. Daarvoor zijn scenario's ontwikkeld, die gaan van 'dicht bij het oude blijven' tot 'alles op de schop'. En hoe gaan we om met sportoriëntatie? U krijgt van ons voorbeelden.

6 HET BASISDOCUMENT ALS IDENTITEITSBEWAKER / Maarten Massink

9 DE 'MIDDEN IN DE BUURT' SCHOOL, EEN PROGRAM MASCHETS / Ger van Mossel

14 SOK IN DE NIEUWE ONDERBOUW VO / Ger van Mossel

18 HET ONTWIKKELEN VAN LESSEN SAMEN MET ANDERE VAKKEN / Maaïke Bosman

28 WAT WEET JE VAN JE LONGEN / Maaïke Bosman

19

PRAKTIJK

20

Volleybal in de middenbouw, klas 2 en 3, van het VO (2) / Jorg Radstake en Wytse Wallinga

28

Wat weet je van je longen / Maaïke Bosman

De artikelen zijn te downloaden op www.gymleraren.nl

31

SPORT IN HET MBO: EEN WIN-WIN SITUATIE

Jaren geleden werd de verplichting om bewegen en sport te geven in het mbo afgeschaft. Dat was voor de meeste directies het sein om het vak te schrappen. Nu zijn er allerlei initiatieven om het vak te herinvoeren. Hamvraag: wie zal dat betalen? Over verantwoordelijkheden.

Esther Verhoeven

34

VERANTWOORD BEWEGINGSONDERWIJS: EEN KWESTIE VAN SAMEN DOEN!

Grondslagen van 'verantwoord' bewegingsonderwijs is de titel van het boek van Peter Heij waarin hij door de bril van pedagoog en filosoof aangeeft hoe het bewegingsonderwijs een bijdrage kan leveren 'aan het geluk' van kinderen. Er zijn echter nog meer brillen waardoor kan worden gekeken naar ons vak.

Edwin Timmers

Grondslagen
van 'verantwoord'
bewegingsonderwijs

38

NIUWSBULLETIN VOORTGEZET ONDERWIJS

Er is weer reden voor een nieuwsbulletin VO. Niet alleen vanwege de nieuwe kerndoelen, maar ook omdat de inspectie de onderwijstijd extra in de gaten gaat houden. Hoe zit het met onbekwaam voor de klas staan en hoe dien je om te gaan met hoofddoekjes in de les LO?

Alien Zonnenberg

OMSLAGFOTO: ANITA RIEMERSMA

Mijn beweegreden: service

Iedereen die verantwoordelijk is voor sport- en speeltoestellen zoekt houvast bij de aanschaf ervan. En wie daarbij het zekere voor het onzekere wil nemen kiest voor Nijha. Want wij bieden meer dan alleen moderne toestellen. Zoals? Vakinhoudelijke begeleiding op het gebied van veilig sporten en spelen. Gedegen advies inzake financiering. Afstemming van de inrichting van sportaccommodaties op het vakwerkplan. Daarnaast zijn wij voortdurend in touw voor de veiligheid, o.a. met inspectie en onderhoud. Ja, als het om service gaat weten wij wat er speelt. Wat is uw beweegreden om voor Nijha te kiezen?

Nijha. Voor sporttoestellen, speeltoestellen en spel materiaal. Postbus 3, 7240 AA Lochem, tel. (0573) 28 85 55, fax (0573) 25 45 54, info@nijha.nl, www.nijha.nl

Collectief ziektekosten

KVLO pakket polis

[• auto • woonhuis
• aansprakelijkheid
• caravan • doorlopende reis • etc, etc.]

Met hoge kortingen voor KVLO-leden • Ga naar: www.KVLOverzekerings.nl

Contactpersonen: Willem Broertjes & Eveline Balk
wbroertjes@elswoutgroep.nl & ebalk@elswoutgroep.nl

Lancyr Elswout
Zijlweg 314
2015 CP Haarlem
Postbus 2121
2002 CC Haarlem

Telefoon 023 - 751 00 00
Fax 023 - 751 00 01
E-mail info@elswoutgroep.nl
Internet www.elswoutgroep.nl
K.v.K. nr. 34170831

Inleiden in bewegingscultuur: 'Juf, Mees, wat gaan we doen vandaag?'

EERSTE PAGINA

DOOR GERT VAN DRIEL

Urban free flow, capoeira, parcoursen, skating, tricking, sportklimmen, fitness, break-dance, beach volley, street soccer, taekwondo. Een willekeurige opsomming van moderne bewegingsactiviteiten die zo overgenomen zou kunnen zijn van een programma van sportoriëntatie van een gemeente of een school. Bewegingskunst die soms ver af staat van wat wij vanuit traditie aan activiteiten opnemen in onze lessen bewegingsonderwijs. Als dit het programma van sportoriëntatie is wat is dan de voorbereiding die wij onze leerlingen in de lessen bewegingsonderwijs geven, moeten geven, om binnen deze diversiteit te kunnen deelnemen en te kiezen.

Of wat te zeggen van de slogan van NOC*NSF: bewegingsonderwijs moet sportonderwijs worden, een vraag die gesteld wordt op de sportverkiezingswijzer van onze sportkoepel. Lessen lichamelijke opvoeding moeten nauw aansluiting bij de sportvormen en de daarbij behorende regels zoals die voorkomen in de georganiseerde sport. Op deze manier kan bewegingsonderwijs een bijdrage leveren aan het leiden van jongeren naar de georganiseerde sport. Of, om nog een derde invalshoek te nemen, moeten wij bij elke school een fitnesscentrum bouwen en er, via de lessen bewegingsonderwijs, voor zorgen dat alle leerlingen per dag daar de noodzakelijke kilojoules verbranden: physical fitness. Meer in het algemeen ligt dan de vraag voor wat wordt er gedaan kan en moet worden in hedendaagse lessen bewegingsonderwijs: 'Wat gaan we met leerlingen doen en waar moet dat toe leiden?'

Vragen die uiterst actueel zijn in een tijd waar op veel scholen intensief wordt nagedacht hoe onderwijs vernieuwd kan worden met als doel om voor de leerlingen betekenisvol en attractief leren mogelijk te maken.

Om met Tamboer en Steenbergen te spreken ook het bewegingsonderwijs op school krijgt steeds meer te maken met het dubbelkarakter van bewegen en sport.

Enerzijds bewegen als doel. Het leren deelnemen aan allerlei bewegingsactiviteiten om dat deze deelname op zich meer dan de moeite waard is. Omdat het mooi is te ervaren wat je kunt, of om de ander te ontmoeten in het met en/of tegen elkaar bewegen. Maar ook bewegen als middel. Het leren deelnemen omdat het kinderen de weg wijst naar buitenschoolse bewegingscultuur, waaronder de sportvereniging, of omdat sport gezond kan maken en het sociale klimaat op school en in de buurt positief kan beïnvloeden.

Het gaat hier in alle gevallen om ontwikkelingen in de bewegingscultuur die weer zijn ingebed in een brede maatschappelijke ontwikkeling.

Wanneer wij de, momenteel meest geaccepteerde, doelstelling van het bewegingsonderwijs nemen, waarbij het vak geleitimeerd wordt vanuit het verzorgen van een introductie in de bewegingscultuur, dan kan het niet anders dan dat de genoemde ontwikkelingen onderdeel uitmaken van bewegingsonderwijs. En de vraag is dan niet of het aan bod moeten komen, maar vooral hoe. En dan kom ik bij de pedagogische opdracht van de school om op een kindeigen manier te bemiddelen tussen de ontwikkeling van het kind en die van de maatschappij. Het moet leiden tot een zelfstandige en gelukkige deelname aan die cultuur.

Trends in bewegen en aanspraken op het belang van bewegen behoren dan zeker in een modern programma van bewegingsonderwijs aan de orde te komen en te worden gethematiseerd. Het zou moeten leiden tot een brede bewegingscompetentie die wendbare deelname nu en later mogelijk maakt.

COLOFON LICHAMELIJKE OPVOEDING is een uitgave van de Koninklijke Vereniging van Leraren Lichamelijke Opvoeding (KVLO)

Redactie: Hans Dijkhoff (hoofdredacteur) Jacqueline Tangelder (redactiemedewerkster) **Redactieraad:** Harry Stegeman (vz), Hilde Bax, Henk Breukelman, Marianne van Bussel-Schippers, Bert Boetes, Lars Borghouts, Danny van Dijk, Ernst Hart, Maarten Massink, Chris Mooij, Eric Pardon, Jorg Radstake. **Redactieadres:** KVLO, Postbus 398, 3700 AJ Zeist, e-mail: redactie@kvlo.nl **Abonnement Lichamelijke Opvoeding:** Jaarabonnement € 55,- (buitenland € 80,-) Losse nummers € 3,- (excl. verzendkosten) **Handelsadvertenties:** Bureau Van Vliet BV, Passage 13-21, Postbus 20, 2040 AA Zandvoort. fax: 023 571 7680 e-mail: zandvoort@bureauvanvliet.com www.bureauvanvliet.com **Verschijningsdata 2006:** 20 jan., 10 feb., 10 maart, 31 maart, 28 april, 19 mei, 16 juni, 7 juli, 25 aug., 15 sep., 6 okt., 27 okt., 17 nov., 8 dec. **Druk:** Drukkerij Giethoorn Ten Brink, Postbus 41, 7940 AA Meppel. Tel.: 052 285 5111. **Vormgeving:** FIZZ new media solutions, Stationsweg 44a, 7941 HC Meppel. Tel.: 052 224 6162. **DTP:** Jan Ottens, Drukkerij Giethoorn Ten Brink. **Aanbieding en plaatsing van teksten en foto's** houdt tevens mogelijk gebruik op de KVLO-website in, uiteraard met vermelding van auteur en fotograaf. **Overname van artikelen** is alleen toegestaan met bronvermelding en na goedkeuring van de auteur. De redactie is verantwoordelijk voor de samenstelling. Niet alle artikelen behoeven de (volledige) instemming van de redactie te hebben. **Mededelingen** vanwege de vereniging en artikelen, die het beleid van de vereniging raken, zijn voor verantwoordelijkheid van het hoofdbestuur. **Dagelijks bestuur KVLO:** G. van Driel, voorzitter mw. drs. B. Zandstra, secretaris mw. M. G. van Bussel-Schippers, penningmeester e-mail: bestuur@kvlo.nl **De afdeling rechtspositie** is dagelijks bereikbaar van 12.30 tot 16.30 uur **Bezoekadres:** Zinzendorflaan 9. e-mail: irp@kvlo.nl **Ledenadministratie:** abonnementen en personeelsadvertenties: KVLO, Postbus 398, 3700 AJ Zeist. fax: 030 691 2810 e-mail: ledenadm@kvlo.nl site: www.kvlo.nl **Opzeggingen** dienen aangetekend te geschieden vóór 1 december van het lopende jaar (kandidaatleden vóór 1 augustus). De opzeggingen worden door de KVLO bevestigd. **Contributie KVLO:** zie de website of neem contact op met onze ledenadministratie **Secretariaat Thomas Groepering:** Drs F. Huijboom, P. Potterstraat 26, 5143 GX Waalwijk, tel.: 041 633 3022, e-mail: fred.huijboom@wxs.nl **ISSN-nummer:** 0024-2810 **Telefoon:** ledenadministratie 030 693 7676, algemeen 030 692 0847, Afdeling individuele rechtspositie 030 693 7678

BEWEGEN EN SPORT IN DE VERNIEUWDE ONDERBOUW

GAAT HET VAK VERLOREN IN DE VERNIEUWDE ONDERBOUW? OF BEWAAKT HET BASISDOCUMENT DE IDENTITEIT

BASISDOCUMENT ALS IDENTITEITSBEW

De vernieuwde onderbouw kent vele gezichten. De indeling in vakken op het lesrooster maakt plaats voor een indeling in leergebieden. Op sommige scholen zijn ook leergebieden niet meer herkenbaar in het rooster maar is er sprake van vraaggericht onderwijs waarin 'vakdisciplines' bijdragen aan de competentieontwikkeling van leerlingen. Daar staat niet meer LO op het programma zoals vroeger, maar wordt bijvoorbeeld gewerkt aan 'leren leiding geven' waarbij de docent bewegen en sport dit invult m.b.v. bewegingssituaties. De rol die ons vak kan gaan spelen in dit geheel is in 2004 en 2005 beschreven in verschillende scenario's gepresenteerd op conferenties over de vernieuwde onderbouw. Daarnaast is er nu een basisdocument voor de onderbouw VO in ontwikkeling dat vrij nauwkeurig aangeeft wat goed onderwijs in Bewegen en Sport (B&S) dient op te leveren. Hoe zijn deze scenario's te verenigen met de kwaliteitseisen die we aan ons vak willen stellen? Staan zij op gespannen voet met elkaar of kunnen zij elkaar aanvullen en ondersteunen?

Door: Maarten Massink

In verband met dit topic wordt met een aantal artikelen een beeld gegeven van mogelijke toepassingen van dit basisdocument VO in de scenario's die vorig jaar geschetst zijn. In dit artikel worden de scenario's kort besproken, en de rol aangegeven die het basisdocument VO daarin kan spelen. Daarna volgt een artikel met een voorbeeld van de rol van B&S binnen een behoorlijk verstrekkend scenario. Het gaat in dit topic immers over vernieuwingen in de onderbouw. In de volgende *Lichamelijke Opvoeding* (nr.14) worden nog twee (iets minder verstrekkende) scenario's beschreven.

SCENARIO'S

In januari 2005 zijn er conferenties geweest in Zwolle over de vernieuwde onderbouw van het VO. Er werden toen verschillende scenario's gepresenteerd en zijn beelden geschetst van mogelijke invullingen van ons vak binnen die scenario's. Daarbij werd uitgegaan van de nieuwe kerndoelen die voor het vak geformuleerd zijn en welke de scholen meer ruimte en vrijheid geven het onderwijs naar eigen smaak en inzicht in te richten.

Uitgangspunten voor werken in de vernieuwde onderbouw zijn:

- beter omgaan met verschillen tussen leerlingen, leerroutes op maat
- herijking en actualisering van het onderwijsaanbod, ook zoeken naar meer samenhang
- op zoek naar een nieuwe didactische aanpak die actief leren mogelijk maakt.

De vernieuwingen worden in de scenario's vooral bekeken op de gevolgen voor programma, personeel en proces.

- Proces: het structureren van de leertijd, het inrichten van de leeromgeving, het groeperen van de leerlingen en de inzet van leermiddelen.
- Programma: de structuur van het curriculum, het positioneren van de vakken, het groeperen van de leerinhouden en het ontwikkelen van leerroutes.
- Personeel: de structuur van het team, het bepalen van taken, het groeperen van de medewerkers en scholing van het team. Wat is de inhoud van deze scenario's?

SCENARIO 1: DICHTBIJ HET BESTAANDE BLIJVEN

De vakken blijven herkenbaar aanwezig. De leerlingen zitten nog in klassen of leergroepen. Ieder vak heeft zijn eigen curriculum. Van de vakken wordt wel gevraagd de inhouden op elkaar af te stemmen. Voor B&S kan dat betekenen dat er in samenwerking met biologie gewerkt wordt aan een beter begrip van aerobe en anaerobe conditie (zie ook het praktijkkatern met een voorbeeld van een project biologie en B&S) of de werking van spieren. Met maatschappijleer worden vakinhouden afgestemd die te maken hebben met betekenis geven aan 'fair play' en 'regelhandhaving'.

Behalve vakinhouden kan het hier ook gaan om afstemming van te leren vaardigheden. Bewegen en sport leent zich goed voor de vaardigheid 'samenwerken'. Hierover kunnen afspraken worden gemaakt en werkwijzen worden geoefend die ook in andere vakken toegepast worden.

SBEWAKER

SCENARIO 2: WERKEN IN PROJECTEN

De samenwerking tussen de verschillende vakken gaat verder. Er wordt gekozen voor een gezamenlijk project of thema waarin ieder vak tijd stopt gedurende een bepaalde periode. Werden er in scenario 1 alleen bestaande inhouden op elkaar afgestemd, hier is er sprake van het kiezen van thema's waaraan ieder vak zijn steentje bijdraagt door passende inhouden en werkwijzen te kiezen. De vakken zijn nog wel herkenbaar maar spreken samen nieuwe inhouden af waarbij ieder vak zijn eigen invalshoek heeft van waaruit het vakprogramma wordt verwezenlijkt.

SCENARIO 3: WERKEN MET LEERGEBIEDEN

De vakken verdwijnen hier geheel en gaan op in leergebieden. De leergebieden zijn:

- Nederlands
- Engels
- Wiskunde
- Mens en Natuur (voorheen biologie, natuurkunde, scheikunde)
- Mens en Maatschappij (voorheen geschiedenis, aardrijkskunde, maatschappijleer, economie, vreemde talen; Duits, Frans)
- Kunst en Cultuur
- Bewegen en Sport.

De manier waarop afstemming gezocht wordt binnen leergebieden verschilt niet veel van de manier waarop dat binnen projecten gebeurt. In een leergebied zijn soms meerdere vakken herkenbaar. Dat geldt doorgaans niet voor B&S. Dat is meestal een eigen leergebied, maar er zijn ook scholen waar B&S wel in een breder leergebied wordt ondergebracht. In leergebied overstijgende projecten en thema's wordt gewerkt aan de ontwikkeling algemene vaardigheden van de leerlingen.

SCENARIO 4: COMPETENTIEGERICHT ONDERWIJS

Vakken en leergebieden gaan op een hoop en leveren hun lestijd in en staan niet meer herkenbaar op het rooster. Leerlingen kunnen kiezen uit grote opdrachten waarin competentiegericht werken en ontwikkelen centraal staan. Vakinhouden en werkwijzen komen aan bod voor zover dat past binnen de manier waarop leerlingen met hun opdrachten aan de slag gaan. Docenten geven les vanuit hun vakspecialisme maar dat hoeft niet. De docent kan ook leerlingen begeleiden vanuit zijn algemene docentvaardigheid op andere terreinen dan zijn leergebied of vakgebied.

BASISDOCUMENT

Hoe verhouden deze scenario's zich nu tot de kerndoelen die zijn geformuleerd?

De grote hoeveelheid 'oude' kerndoelen zijn teruggebracht tot zes. Hoewel richtinggevend zijn deze kerndoelen niet maatgevend voor de kwaliteit van het onderwijs.

Kerndoelen

- 1 De leerling leert zich, mede met het oog op buitenschoolse beoefening, op praktische wijze te oriënteren op veel verschillende bewegingsactiviteiten uit gevarieerde gebieden als spel, turnen, atletiek, bewegen op muziek, zelfverdediging en actuele ontwikkelingen in de bewegingscultuur, en daarin de eigen mogelijkheden te verkennen.
- 2 De leerling leert door middel van uitdagende bewegingsituaties zijn bewegingsrepertoire uit te breiden.
- 3 De leerling leert de hoofdbeginselen van de bewegingsactiviteiten op eigen niveau toe te passen.
- 4 De leerlingen leren tijdens bewegingsactiviteiten sportief te zijn, rekening te houden met de mogelijkheden en voorkeuren van anderen en respect en zorg te hebben voor elkaar.
- 5 De leerling leert eenvoudige regelende taken te vervullen die het mogelijk maken, zelfstandig en samen met andere leerlingen bewegingsactiviteiten te beoefenen.
- 6 De leerling leert door deel te nemen aan praktische bewegingsactiviteiten de waarde van het bewegen voor gezondheid en welzijn kennen en ervaren.

In de jaren negentig heeft de intrede van de basisvorming eindtermen opgeleverd. Die gaven toen vrij nauwkeurig de kwaliteit van het onderwijs aan. Omdat hiermee de uitvoering behoorlijk werd voorgeschreven, zijn er globalere kerndoelen (1998) ontwikkeld, die meer vrijheid van invulling lieten aan de school. De behoefte aan kwaliteitsduiding heden ten dage is echter gebleven maar deze duiding is door de verschraling van de nieuwe kerndoelen (ingegaan 1 augustus 2006) lastiger geworden. Daarom heeft de KVLO met een veldaanvraag aan de SLO in 2004 het sein gegeven voor de ontwikkeling van het basisdocument voor B&S in de onderbouw van het VO. In dit basisdocument voor VO wordt zichtbaar gemaakt voor de vakwereld (docenten en opleidingen) en daarbuiten (schoolleiders, beleidsmakers, sportwereld) wat de bedoelingen en resultaten zijn van goed onderwijs in B&S. Het basisdocument wordt 1 februari gepresenteerd en overhandigd aan de voorzitter van de KVLO, Gert van Driel, tijdens een studiedag in Groningen.

BEWAKER VAN DE IDENTITEIT

Samenwerken met andere vakken, leergebieden en opgaan in projecten is prima, maar het moet er toe leiden dat de kwaliteit die in het basisdocument beschreven staat gehaald wordt.

Natuurlijk is de eerste zorg van de docent B&S dat zijn doelstellingen (kerndoelen) het wellicht gaan afleggen en bezwijken onder het gewicht van de 'andere vakken'. De kerndoelen zijn daarvoor te algemeen gesteld om duidelijk te maken waar wij allemaal voor willen staan. Met dit document in handen wordt het mogelijk aan te geven welke vaardigheden wij willen ontwikkelen en wanneer er sprake is van goed onderwijs in B&S.

AANSLUITING BIJ DE SCENARIO'S

Het gaat daarbij niet alleen om 'bewegen verbeteren', maar ook om 'bewegen regelen', 'gezond bewegen' en last but not least; 'bewegen beleven'. Wat dit laatste betreft geeft het basisdocument handreikingen, de ontwikkeling te duiden die leerlingen doormaken als het gaat om zaken als 'gerichtheid op bewegen verbeteren' (ingaan op bewegingsuitdagingen, gerichtheid op leren), 'betrokkenheid op de les' (omgaan met elkaar, omgaan met regels, zelfstandig deelnemen), 'nieuwsgierigheid naar mogelijkheden en perspectieven' (naar verschillende contexten en motieven van bewegen). Er wordt in het document onderscheid gemaakt tussen leerlijnen ('bewegen verbeteren', 'bewegen regelen', 'gezond bewegen') en ontwikkellijnen ('bewegen beleven'). Het laatste betreft de attitude van de leerlingen in bewegen en sportsituaties. Dit is voor de meeste docenten zeer verrassend. Het beschrijven van attitude-aspecten in een basisdocument is behoorlijk vernieuwend. Het doet recht aan de praktijk van docenten B&S die veel werk maken van het verbeteren van de 'inzet' van leerlingen en de 'omgang' van leerlingen met elkaar. Het zou jammer zijn als hun inspanningen en resultaten niet opgemerkt worden als effecten van hun onderwijs. Het basisdocument geeft door de verschillende invalshoeken mogelijkheden aansluiting te vinden bij verschillende praktijken en ook bij verschillende scenario's.

STRUCTUUR VAN HET BASISDOCUMENT

In het basisdocument worden kernactiviteiten beschreven. Deze zijn bedoeld als activiteiten waarin je het niveau van deelname kan bepalen. Het zijn met name de niveaus van deelname van leerlingen die een herkenbaar beeld moeten opleveren voor de docent B&S. Deze niveaus geven aan welk gedrag leerlingen laten zien die op basis-, vervol- of gevorderd niveau zitten. Tevens wordt omschreven welk gedrag of wijze van deelname zichtbaar is bij leerlingen op zorgniveau. Deze deelnameniveaus zijn beschreven voor kernactiviteiten na een oriëntatieperiode van een jaar, nadat hier een lessenreeks aan vooraf is gegaan. Oftewel wat zouden leerlingen na een jaar les in bewegen en sport moeten kunnen. Hiermee wordt een eerste ijkpunt bepaald. Vervolgens wordt er beschreven wat leerlingen zouden moeten kunnen na een perio-

de van drie jaar, de uitbouwperiode, ook weer gekoppeld aan andere (moeilijkere) kernactiviteiten. Hier is een langere lessenserie (uitbouw) aan vooraf gegaan waarna het tweede ijkpunt wordt bepaald.

AANTAL LEERLINGEN OP HET JUISTE NIVEAU

Het basisdocument is daarmee uitdrukkelijk geen methode en geen instrument om beoordelingen aan leerlingen te geven in termen van onvoldoende, voldoende of goed. Door deze twee ijkpunten te kiezen wordt het mogelijk vorderingen van leerlingen en effecten van onderwijs in B&S te bepalen. Het is een instrument dat duidelijk maakt hoeveel leerlingen op zorg-, basis-, vervol- en gevorderd niveau presteren. De verdeling over de niveaus is respectievelijk 5%, 45%, 30%, 20% van de leerlingen. Dat betekent dat vrijwel alle leerlingen basisoniveau moeten kunnen halen. Iets minder bevindt zich op vervolgniveau en een klein deel op gevorderd niveau. Een enkele leerling bevindt zich op zorgniveau. Daarbij kan gekeken worden naar 'bewegen verbeteren', 'bewegen regelen', 'gezond bewegen' en 'bewegen beleven' (attitudeaspecten). Hiermee wordt inzicht verschaft in de resultaten van de lessen B&S. Dit kan reden zijn voor herijking van het programma en/of een inhoudelijke discussie binnen of met de sectie.

Het volgende artikel geeft een illustratie van B&S met kenmerken van 2, 3 en 4 en de rol die het basisdocument daarin zou kunnen spelen. In *Lichamelijke Opvoeding* nummer 14 komen voorbeelden van scenario 1 en 2 aan de orde.

CORRESPONDENTIE: m.massink1@chello.nl

Advertentie

**U heeft een mooi vak
maar behoefte aan extra inkomen?**

Internationaal samenwerkingsverband zoekt open minded leraren lichamelijke opvoeding, met durf en doorzettingsvermogen, als partners (parttime of fulltime) voor de uitbouw van het netwerk in een explosieve groeiemarkt.

Heeft u interesse om een extra inkomen op te bouwen, bel dan voor het maken van een afspraak: 0642 675 329.

BEWEGEN EN SPORT IN DE VERNIEUWDE ONDERBOUW

VAN BINNEN NAAR BUITENSCHOOLS LEREN, EEN LEERGEBIED MET PROJECTEN EN COMPETENTIEGERICHT ONDERWIJS

DE 'MIDDEN IN DE BUURT'

SCHOOL, EEN PROGRAMMASCHETS

Wordt bij programmaschets 1 het vak vooral op school geven, in deze programmaschets vanuit scenario 3 wordt vooral contact gezocht met bewegen en sport in de buurt. Er is veel tijd en aandacht voor het oriënteren en kiezen door leerlingen van Bewegen en Sport (B&S) mogelijkheden bij aanbieders buiten school. Op die manier wordt invulling gegeven aan het bekwaam maken voor zelfstandige, verantwoorde, perspectiefrijke, blijvende deelname aan de bewegingscultuur. Hier wordt vooral ingezet op hoe leerlingen sport en bewegen beleven. Wat past bij jou? Want dat bepaalt vooral of er later sprake is van blijvende deelname. Bij de beleving van leerlingen speelt de sportaanbieder een belangrijke rol. In het basisdocument VO wordt dit aspect eveneens belicht. Herkenbare realiteit of toekomstvisie? *Door: Ger van mossel*

CONTEXTSCHETS

De 'midden in de buurt' school (een brede scholengemeenschap) is te typeren als een school met kwalitatief goed vakonderwijs. Zij is echter sterk naar buiten gericht. Naast het reguliere lesrooster is er ruimte voor allerlei andere zaken dan de reguliere lessen zoals keuzelessen, projecten, excursies, werkweken en stages. De school is officieel geen brede school en werkt niet met een verlengde schooldag, maar ze heeft onderhand wel een soort buurtfunctie gekregen. Haar accommodatie wordt ook gebruikt door groepen en verenigingen in de buurt. De school heeft daar extra personeel voor aangesteld vanuit de extra (subsidie)inkomsten die al die activiteiten opleveren. Zo zijn er twee extra conciërges, één hbo-opgeleide beweegmanager en één mbo-opgeleide lobos aangesteld.

Over de verschillende leerjaren zijn er verschillende type projecten. Dit loopt uiteen van kortdurende (bijvoorbeeld gedurende één dag) tot langdurige projecten (bijvoorbeeld gedurende een of meerdere weken of meerdere middagen gedurende een langere periode). Daarbij wordt veelal hulp gevraagd, geboden en gegeven door mensen van buiten de school, waaronder oud-leerlingen en ouders.

SCENARIO 2, 3 EN 4

Deze programmaschets heeft kenmerken van zowel scenario 2, 3 als 4. Het programma bestaat uit allerlei Bewegen en Sport-projecten (B&S-projecten), zowel binnen als buiten het reguliere lesrooster (scenario 2). Bewegen en sport is herkenbaar als een eigen volwaardig leergebied binnen de school (scenario 3). De invloed van het leergebied is merkbaar op de gehele school en zelfs in de buurt. Veel leerlingen, collega's,

ouders en gastdocenten zijn op allerlei wijze, zowel als deelnemer als begeleider, betrokken bij allerlei B&S-projecten. De school en de nabije sportaanbieders staan voor een gezamenlijke missie: de leerlingen middels allerlei activiteiten zowel binnen als buiten de les beter bekwaam te maken voor zelfstandige, verantwoorde, perspectiefrijke, blijvende deelname aan de bewegingscultuur. Er wordt gekozen voor gezamenlijke projecten, waarbij zo veel mogelijk mensen hun steentje bijdragen.

Daarnaast heeft het programma raakvlakken met scenario 4 (competentiegericht onderwijs). De verscheidenheid van B&S-projecten, zowel binnen als buiten de reguliere les, zowel onder leiding van eigen als gastdocenten, zowel op de school als buiten de school doet een groot beroep op de deelname van de leerling. De leerling moet steeds allerlei vermogens inzetten om te kunnen deelnemen aan allerlei verschillende activiteiten en verschijningsvormen en bijbehorende contexten. Een leerling is competent als hij die bewegings- en omgangshandelingen inzet die het beste passen bij de gegeven bewegingssituatie én als hij blijk geeft dit in gelijkwaardige situaties ook te kunnen.

PROGRAMMASCHETS

De vaksectie streeft er naar om naast het reguliere programma 'bewegen en sport' de leerlingen nader in aanraking te brengen met de nabije bewegingscultuur. Bij voorkeur in een contextrijke omgeving. De vaksectie 'bewegen en sport' probeert daarbij onder andere aan te sluiten bij het bestaande projectonderwijs op school. De leerling doorloopt gedurende de basisvorming successievelijk een aantal verschillende mogelijkheden waarbij hij in aanraking komt met bewegen en sport

zoals dat in de omgeving van de school gebeurt. Een aantal van deze mogelijkheden is voor de leerling verplicht (vindt plaats tijdens de reguliere lessen en projecten) en een aantal is vrijwillig (vindt na school plaats).

De start van een project kan plaatsvinden binnen de reguliere lessen, waarna het wordt vervolgd in de vorm van projectonderwijs. De start kan ook binnen het projectonderwijs plaatsvinden en worden afgesloten binnen de reguliere lessen. De afstemming tussen het binnenschoolse en buitenschoolse bewegings- en sportaanbod staat daarbij steeds centraal. Bij een goede afstemming kunnen immers doorgaande leer- en ontwikkelijnen ontstaan.

PROCESFACTOREN

De vaksectie heeft via een omgevingsscan in kaart gebracht welke beweeg- en sportaanbieders er zijn in de nabije omgeving van de school. Elk jaar moet ze dat wel even actualiseren. Bovendien inventariseert de vaksectie vóór de zomervakantie de bereidheid en de mogelijkheden om collega's, leerlingen en ouders in te schakelen bij het aanbieden van een sport. Hieruit vloeit een mogelijk sportaanbod voort.

Een nader onderzoek inventariseert de bereidheid en de organisatorische randvoorwaarden van de sportaanbieders. Ten slotte onderzoekt de vaksectie de mogelijkheden op school: rooster, projecten, excursies en dergelijke. De vaksectie maakt dan een planning per leerjaar: een variëteit van sport- en bewegingssituaties en allerlei verschijningsvormen van sport en bewegen.

PERSONELE CONSEQUENTIES

Op de school functioneert er een sportcoördinatieteam met onder andere de docenten B&S. De docenten B&S krijgen naast hun reguliere lesgebonden taak een bijzondere vakgebonden taak: organiseren van naschoolse sport. Daarnaast zit er in het sportcoördinatieteam een hbo-opgeleide bewegingmanager met een duale aanstelling op de school en in de gemeente. Ten slotte zijn er twee partime mbo-opgeleide lobos in de namiddag verbonden aan de school.

Andere docenten of ondersteunend personeel worden soms als gastdocenten in hun eigen sport ('Docenten in trainingspak') ingeschakeld en indien nodig gefaciliteerd. Daarnaast zijn er gastdocenten van buiten school van diverse pluimage.

ROL VAN LEERLINGEN EN BEGELEIDERS

De werkwijze is in deze benadering lastig te sturen. Er zijn zoveel mensen bij betrokken dat er nauwelijks sprake kan zijn van één samenhangende didactische benadering. Een docent LO kan heel goed probleemgestuurd en vragenderwijs werken terwijl een goed willende ouder in een project wel eens erg sturend kan optreden. De docenten LO hebben hierin wel een coachende rol, maar zoiets werkt langzaam. Bovendien varieert het bestand gastdocenten ook steeds. De regie over het leerproces moet daarom bij de leerling liggen. De rol van de leerling is dat hij zich bewust wordt van zijn eigen sportvraag en deze kan afstemmen op het sportaanbod zodanig dat zij

voor zichzelf een kritische sportkeuze kunnen maken. Hij dient steeds te reflecteren op zijn deelname, hoe het aanbod ook is ingericht. Juist verschillen in aanpak van de diverse lesgevers kunnen misschien zelfs wel beter leiden tot de vraag welke benadering een leerling het liefste heeft en waarom. Het reflecteren gebeurt onder andere middels het samenstellen van een portfolio. De school stelt de instrumenten beschikbaar met als centrale vragen: 'Wat, hoe, waar, wanneer wil ik bewegen? Welke sporten/verschijningsvormen passen bij mij?' Er vinden mondelinge evaluatiegesprekken plaats, zowel formeel als informeel.

De rol van de docent als begeleider is er op gericht dat de leerlingen vanaf de brugklas tot en met de examenklas het proces van sportoriëntatie en -keuze (SOK) goed doorlopen. Bij SOK gaat het er om dat leerlingen in de loop van hun schoolloopbaan hun eigen sportvraag leren afstemmen op het sportaanbod en een persoonlijke sportkeuze maken. Bij het sportaanbod gaat het zowel om verbreding als verdieping in zowel reguliere als vernieuwende activiteiten. De leerling 'gaat voor goud' als hij antwoord probeert te geven op al deze vragen. Gezien de complexiteit van de vragen, het karakter van het vak en de leeftijd van de leerlingen nemen we met zilver of brons ook genoegen. SOK gaat echter niet vanzelf! De school moet haar leerlingen hierbij helpen. De docent moet het SOK-proces van iedere leerling dus intensief volgen.

VOORBEELDEN VAN ACTIVITEITEN

We geven hieronder voorbeelden van B&S-activiteiten of -projecten. Het is zeker niet zo dat de genoemde voorbeelden juist in dat leerjaar plaats moet vinden of dat alle activiteiten of projecten gedaan moeten worden. De school kan een keuze maken. Doorgaans zal dat vooral afhangen van allerlei praktische omstandigheden. Er zit ook niet persé één doorgaande leerlijn tussen de activiteiten of projecten onderling. De leerling zelf is de rode draad. Leerjaar 1

Sportoriëntatieprogramma

Cumi-sporten op school

De vaksectie kijkt naar mogelijkheden om sporten uit een andere samenleving bij haar leerlingen te introduceren. Dit zou kunnen in de vorm van gastlessen tijdens de reguliere lessen B&S. Als introductie om elkaar te leren kennen kan het heel goed zijn om de leerlingen zelf activiteiten te laten inbrengen. Een ander idee is om cumi-sporten te koppelen aan een cumi-project op school. Bijvoorbeeld gedurende de projectweek volgen leerlingen al dan niet verplicht een aantal cumi-sporten.

Van sportclinics naar sportcursussen

De leerlingen krijgen tijdens de reguliere lessen de mogelijkheid om een aantal sportclinics te volgen (verplicht). Het aanbod stelt de school samen in overleg met naburige sportverenigingen en -instellingen.

Het vervolg op de sportclinics is dat leerlingen buitenschools (vrijwillig) een sportcursus kunnen volgen in de betreffende sport.

Docenten in trainingspak

Op school wordt gevraagd of sportieve docenten (of andere personeelsleden van de school) een les willen verzorgen in hun favoriete sport, bijvoorbeeld een introductieles snorkelen of sportduiken. Leerlingen kunnen daar dan voor kiezen.

Een idee is om één week van een schooljaar hiervoor beschikbaar te stellen. Dit kan bijvoorbeeld georganiseerd worden in een proefwerk- of examenweek.

Sportoriëntatieprogramma

Leerlingen krijgen binnen het reguliere lesrooster (in de projectmiddagen) de mogelijkheid om op een aantrekkelijke manier het sportaanbod uit de nabije omgeving te verkennen. Het bewegen vindt plaats in een contextrijke situatie (bij de verenigingen), op een wijze die overeenkomt met hetgeen gebruikelijk is buiten de school. Het 'sport doen' is het hoofdthema. Centraal staat een eerste kennismaking. Daarna is het mogelijk om buitenschools een verdiepingscursus te volgen.

*Leerjaar 2**Verenigingen promoten hun sport op school*

Omliggende verenigingen krijgen de mogelijkheid om hun sport te promoten op school. Het initiatief gaat hierbij uit van de school naar de verenigingen. Bijvoorbeeld via leerlingen die zitten op een sportvereniging. Een school zou het aanbod structureel in hun naschoolse sportprogramma kunnen opnemen.

Sportextra

Het idee is dat leerlingen op school naast de reguliere lessen LO in aanraking komen met sport- en bewegingsactiviteiten. Een idee is dat bijvoorbeeld alle tweedeklassen gedurende twee lesuren op dinsdagmiddag 'sportextra'

krijgen. Het sportaanbod kan mede worden verzorgd door collega's, ouders, LO1-leerlingen, LO2-leerlingen, etc. Het accent van het sportaanbod zou enerzijds kunnen liggen op pret-, avontuur en -pleziërsporten op recreatieniveau en anderzijds schoolsport op wedstrijdniveau (trainen voor een extern toernooi).

Keuzewerktijd

Iedere klas in de onderbouw krijgt op een middag op school een keuze-aanbod van sport en cultuur. Bijvoorbeeld de brugklassers hebben hun keuzewerktijd op dinsdag het zevende en achtste uur. Het sportaanbod bestaat uit sporten die niet binnen het reguliere programma worden aangeboden. Uit dit aanbod kiest een leerling bijvoorbeeld drie sporten (keuzeplicht). Verder kiest de leerling gedurende het schooljaar voor drie cultuur onderdelen. Het programma-aanbod verschilt per leerjaar.

Sportambassadeurs

Leerlingen (bijvoorbeeld tweede klas) houden een interview met iemand die veel weet over hun favoriete sport, bijvoorbeeld hun trainer of iemand uit het bestuur. Het interview wordt uitgewerkt in een verslag. Vervolgens worden leerlingen uitgenodigd om in het loop van het schooljaar een lesdeel van hun favoriete sport te verzorgen aan een groepje uit hun eigen klas. Eventueel mogen leerlingen hun trainer uitnodigen voor een gastles tijdens de les 'bewegen en sport'.

BASISDOCUMENT ONDERBOUW VO

In het concept basisdocument onderbouw VO worden vier sleutels onderscheiden om leerlingen te stimuleren tot deelname aan bewegingssituaties: het 'bewegen verbeteren', het 'gezond bewegen', het 'bewegen regelen' en het 'bewegen beleven'.

Bij het 'bewegen verbeteren' gaat het om leeropbrengsten: lukt 't? Waar bevindt de leerling zich op de leerlijnen van 'bewegen verbeteren', bijvoorbeeld doelspelen, terugspelen, stoeispelen, ATB-en, enzovoort.

Bij 'gezond bewegen' gaat het om veilig bewegen, lekker inspannen en fitter worden: zweet 't?

Bij het 'bewegen regelen' gaat het om het leren scheidsrechten, organiseren, coachen, enzovoort.

Bij 'bewegen beleven' gaat het er om dat de leerlingen gericht zijn op het verbeteren van het bewegen, betrokken zijn op de les en nieuwsgierig zijn naar de sportieve mogelijkheden en perspectieven zodanig dat zij het sportoriëntatie en -keuzeproces tijdens hun schoolloopbaan goed doorlopen. Bij het 'bewegen beleven' gaat het om hoe de leerling het bewegen ervaart: wat doet 't de leerling? Leeft 't bij de leerling?

VOORAL 'BEWEGEN BELEVEN'

In deze programmaschets liggen er vanuit het basisdocument onderbouw VO mogelijkheden om het 'bewegen beleven' van de leerlingen nader te duiden. Hoe leerlingen het bewegen beleven blijkt uit het gedrag van de leerlingen zowel in de lessen

als tijdens de naschoolse sport. In hoeverre gaat de leerling in op de bewegingsuitdaging? Is de leerling gericht op het beter leren bewegen? Hoe is de betrokkenheid van de leerling op de les? Hoe gaat hij om met klasgenoten, andere deelnemers, de (gast)docent en met regels? Kan en wil hij zelfstandig werken? Is de leerling nieuwsgierig naar mogelijkheden en perspectieven die allerlei activiteiten bieden? De leerling zou zich bij iedere activiteit moeten vragen wat kan ik, wat wil ik en wat vinden anderen van mij? Wat zijn de mogelijkheden in mijn omgeving? Waar, met wie en wanneer ga ik sporten?

GEDRAGSASPECTEN

'Bewegen beleven' onderscheidt drie gedragsaspecten: betrokkenheid op de les, gerichtheid op verbeteren en nieuwsgierigheid naar mogelijkheden/perspectieven. Middels deze gedragsaspecten kunnen we het bewegen beleven beter duiden. Voor deze programmaschets werken we de nieuwsgierigheid nader uit en geven we ten slotte een schematische weergave van niveauaanduidingen.

Nieuwsgierigheid naar mogelijkheden/perspectieven:

- intrinsieke motieven: in hoeverre spreekt de bewegingsuitdaging van de betreffende activiteit de leerling aan? Bijvoorbeeld vindt de leerling het leuk of spannend om bij springen in de lucht te zweven, bij voetbal een tegenstander te passeren en te scoren of bij bewegen op muziek de swing te voelen. Bij intrinsieke motieven staan dergelijke zaken in dienst van het bewegen zelf
- extrinsieke motieven: waarom wil de leerling de bewegingsactiviteit doen? Bijvoorbeeld vanwege fysieke effecten (gezondheid, fitheid, voelen van lijf), mentale effecten (ontspanning, avontuur, persoonlijkheid, zelfwaardering, welbevinden en cognitieve ontwikkeling) of sociale effecten (sociale waardering, overdracht van waarden en normen, sociaal gedrag en integratie)
- verschijningsvormen en context: welke verschijningsvormen spreekt de leerling aan? Bijvoorbeeld topsport, wedstrijdsport, recreatiesport, fitnesssport, avontuursport, demonstratiesport, funsport (sun, sea, snow), cosmetische sport, sport als kunst of sport als therapie
- sportieve omgeving of context: waar, wanneer en met wie wil de leerling bewegen en sporten? Bijvoorbeeld in de natuur, op de camping, op het strand, op de ijsbaan, met publiek, met vrienden, op straat, op school, school- of regionaal toernooi, enzovoort.

BANDBREEDTE IN 'BEWEGEN BELEVEN'

Zoveel leerlingen, zoveel verscheidenheid er is hoe leerlingen het bewegen beleven. De ene leerling beweegt slechts met plezier aan een enkele activiteit, de andere leerling kan je allerlei activiteiten voorschotelen. De ene leerling beweegt om een eigen prestatie neer te zetten, de andere leerling beweegt graag recreatief samen met anderen. De ene leerling is gericht op het verbeteren van zijn bewegen, de andere leerling beweegt meer onderhoudend. De ene leerling ziet iedere bewe-

gingsactiviteit als een uitdaging, de andere leerling ziet het steeds als een bedreiging. De ene leerling helpt klasgenoten, de andere leerling is meer betrokken op zichzelf. De ene leerling houdt zich aan de regels, de andere leerling zoekt steeds de grenzen van wat wel en niet mag op. De ene leerling beweegt meer voor de gezelligheid, de andere leerling meer voor zijn gezondheid. De ene leerling houdt het bij zijn eigen sport, de andere leerling is nieuwsgierig naar allerlei activiteiten.

Docenten herkennen vaak een ontwikkelingslijn waarop ze uitspraken doen over de bovengenoemde gedragsaspecten van hun leerlingen. De onderstaande niveauaanduidingen zijn te gebruiken als een spiegel om groei van leerlingen te duiden. Door deze in te vullen ontstaat een soort profiel waarin docenten hun leerlingen en de leerlingen zich zelf kunnen herkennen.

CORRESPONDENTIE: G.vanMossel@slo.nl

Advertentie

ACTIE

NIEUW bij SIDIJK

Heeft u iets te vieren ...?

Jubileum, Sportdag of Slotfeest

Wij hebben voor u de materialen SUPERCOOL ... Click & Go !

Huur nu onze AIRFUN AANHANGER met VIER artikelen voor slechts € 250 CLICK & GO

Springkussen of Klimwand
Tumblingbaan of Airvlak
Flikflakker of Creaqbus
Bobslee of Doelschietwand

Bel voor Info: 0348-444879
of bel SIDIJK: 0566-625700

Voorbeeld basisdocument VO van niveauiduiding 'bewegen beleven'; nieuwsgierigheid naar mogelijkheden/perspectieven				
	Basis	Vervolg	Gevorderd	Zorg
Intrinsieke en extrinsieke motieven	Is nieuwsgierig naar de meeste activiteiten. Is zich bewust van de bijhorende bewegingsuitdagingen. Geeft globaal aan waarom hij op dit moment aan bepaalde activiteiten wel of niet wil deelnemen.	Verscherpt zijn aandacht voor de verschillende activiteiten. Vergelijkt de bewegingsuitdagingen van verschillende activiteiten op genuanceerde wijze en maakt voor zichzelf een realistische keuze tussen wat hij kan en wat hij wil. Maakt bij zijn voorkeuren een specifieke afweging tussen verschillende effecten (bijvoorbeeld fysieke, mentale en/of sociale effecten).	Betrekt daarbij mogelijkheden en perspectieven op lange termijn en wat anderen zouden kunnen en willen.	Is nieuwsgierig naar een klein aantal activiteiten. Stelt zich open voor een beperkt aantal bewegingsuitdagingen. Geeft slechts van een enkele activiteit aan waarom hij wel of niet wil deelnemen aan de betreffende activiteit.
Versijningsvormen en contexten	Is nieuwsgierig naar verschillende versijningsvormen (bijvoorbeeld tussen recreatie- of wedstrijd sport) en contexten (bijvoorbeeld buiten of binnen, in een team of individueel). Maakt bij zijn voorkeur een globale afweging over waar, wanneer en met wie hij zou kunnen gaan bewegen en sporten.	Verscherpt zijn aandacht voor de verschillende versijningsvormen en contexten. Vergelijkt de verschillende versijningsvormen en contexten op genuanceerde wijze en maakt voor zichzelf een realistische keuze tussen waar, wanneer en met wie hij zou kunnen gaan bewegen en sporten.	Betrekt daarbij mogelijkheden en perspectieven op korte en lange termijn en wat anderen zouden kunnen en willen.	Stelt zich open voor een beperkt aantal versijningsvormen en contexten. Geeft slechts van een enkele activiteit aan waar, wanneer en met wie hij zou kunnen gaan bewegen en sporten.

BEWEGEN EN SPORT IN DE VERNIEUWDE ONDERBOUW

HOE OVERBRUGGEN WE DE KLOOF TUSSEN LO EN DE BEWEGINGSCULTUUR?

SOK IN DE NIEUWE ONDERBOUW VO

In een vorig artikel is een programmaschets van het leergebied Bewegen en Sport (B&S) besproken voor de 'midden in de buurt school'. Op deze school staat vanaf de brugklas tot en met de examenklas het sportoriëntatie en -keuze proces (SOK-proces) van de leerling centraal. In het cursusjaar van 2005-2006 heeft de SLO op diverse plaatsen een workshop verzorgd met als onderwerp SOK in de nieuwe onderbouw VO. In deze workshop stonden de volgende vragen centraal: Hoe krijgen we SO en SOK in de praktijk voor elkaar? Moeten we dit al in de onderbouw doen en hoe gaan we dit op school inrichten? Dit artikel beschrijft enkele resultaten van de discussieworkshop op de Thomasoriëntatiedag van december 2005. Evenals de deelnemers aan de discussieworkshop zou u met uw vakgroep de vragenlijst kunnen invullen en de resultaten onderling en met die van de deelnemers kunnen vergelijken. Door: Ger van Mossel

WAT IS SO EN SOK?

Bij sportoriëntatie (SO) maken leerlingen kennis met zo veel mogelijk verschillende sportactiviteiten (verbreding) en kunnen zij zich verdiepen in activiteiten die hen aanspreken. Veel SO-programma's in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs hebben zich op dit gebied reeds bewezen. Bij SO gaat het om de 'wat-vraag'.

Bij sportoriëntatie en sportkeuze (SOK) gaat het ook om de 'waarom-vraag'. In hoeverre spreekt de bewegingsuitdaging van de betreffende activiteit de leerling aan (intrinsieke motieven)? Waarom wil de leerling de bewegingsactiviteit doen (extrinsieke motieven)? Welke verschijningsvormen spreekt de leerling aan? En waar, wanneer en met wie wil de leerling bewegen en sporten (contexten)? Leerlingen leren hun eigen sportvraag af te stemmen op het sportaanbod en een bewuste sportkeuze te maken. Het accent ligt op het ervaren en de reflectie daarop.

WORKSHOP

Tijdens de workshop is discussie gevoerd aan de hand van diverse stellingen. De deelnemers vulden een vragenlijst in.

Hierin stonden tien stellingen waarvoor de deelnemer steeds twee vragen beantwoordde met mee oneens - enigszins mee oneens - enigszins mee eens - mee eens.

A Wat draagt bij tot het stimuleren van een positieve bewegingsattitude, wat is wenselijk?

B Wat vindt nu reeds plaats, wat is reeds gerealiseerd?

De deelnemers vulden de vragenlijst in. Twee assistent studenten voerden direct de antwoorden in, in een database (SPSS). Vervolgens werden met enkele toetsen de frequenties in verschillende grafieken naar de deelnemers gepresenteerd.

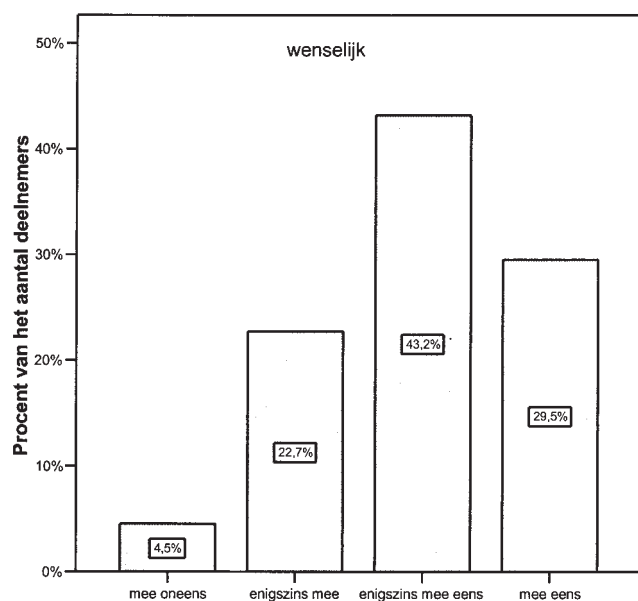
Na de eerste ronde betrof het de data van 18 deelnemers en aan het eind van de dag van totaal 45 deelnemers. Middels de grafieken werden verschillen in opvattingen tussen de deelnemers en de discrepanties tussen wat wenselijk en gerealiseerd wordt direct zichtbaar. Het zorgde voor een levendige discussie over de plaats van SOK in de onderbouw VO.

Een voorbeeld van een stelling was 'Het samenstellen van een sportdossier door leerlingen leidt tot blijvende deelname aan de bewegingscultuur'. Voor meer stellingen zie de hierbij bijgevoegde vragenlijst.

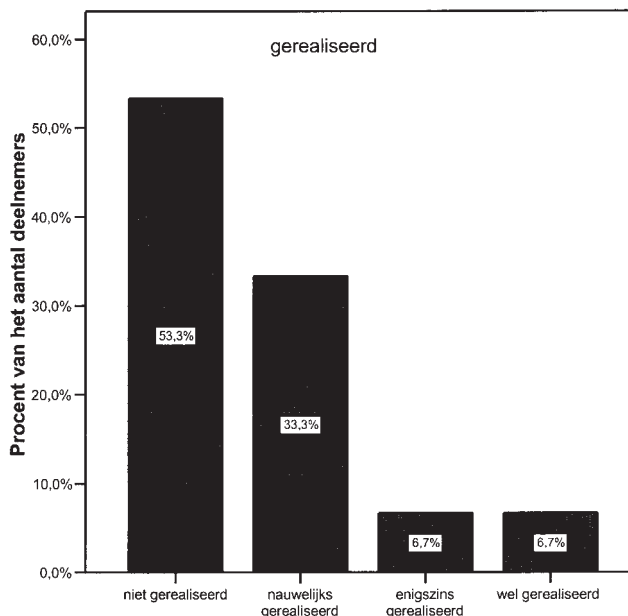
ENKELE RESULTATEN

De grootste verschillen tussen wat wenselijk en gerealiseerd is zien we bij de volgende items: het aanbieden van keuzeactiviteiten (3), leerlingen als sportambassadeurs (4), leerlingen laten samenstellen van een sportdossier (9) en het binnen halen van sportverenigingen op de school (11). Zie respectievelijk figuren A3/B3, A4/B4, A9/B9 en A11/B11. Voor al deze items geldt dat het merendeel van de deelnemers vindt dat de genoemde zaken een bijdrage leveren aan een positieve bewegingsattitude, maar dat nog niet hebben gerealiseerd in de onderbouw. In ieder geval legitimeert het concept basisdocument onderbouw VO het invoeren van allerlei actuele bewegingsactiviteiten (vertaald als keuzeactiviteiten in deze vragenlijst). Interessant zou zijn nader te onderzoeken wat de oorzaken zijn dat het een en ander nog niet gerealiseerd wordt.

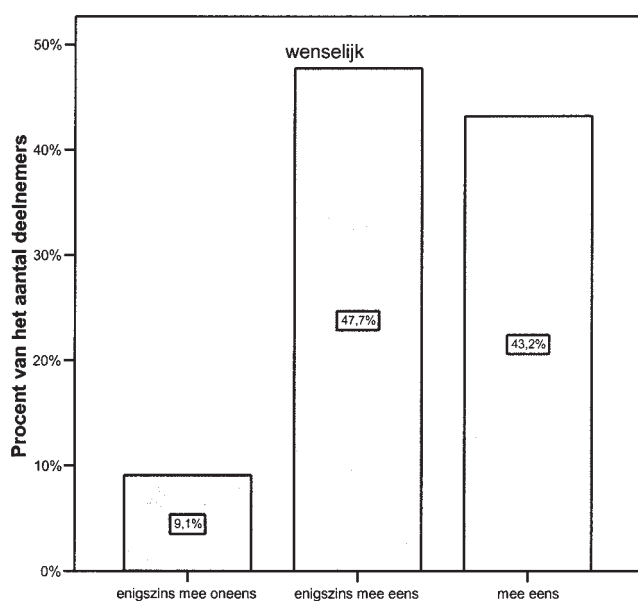
Opvallend zijn ook de verschillen tussen de deelnemers binnen de bovengenoemde items. De meningen verschillen met name voor het laten samenstellen van een sportdossier. Toch staat de helft van de deelnemers hier positief tegenover, terwijl het nog lang geen gemeengoed is in de praktijk. Voor

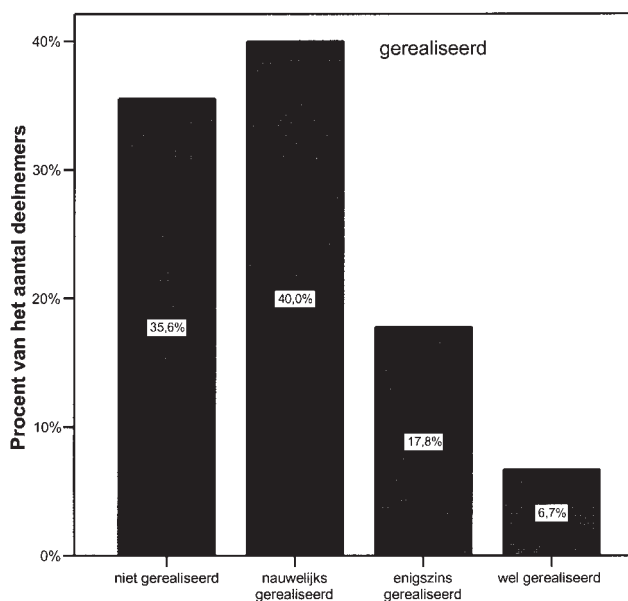
A3. Aanbieden van keuzeactiviteiten in de onderbouw

B3. Aanbieden van keuzeactiviteiten in de onderbouw

A4. Leerlingen inschakelen als sportambassadeurs voor elkaar

B4. Leerlingen inschakelen als sportambassadeurs voor elkaar

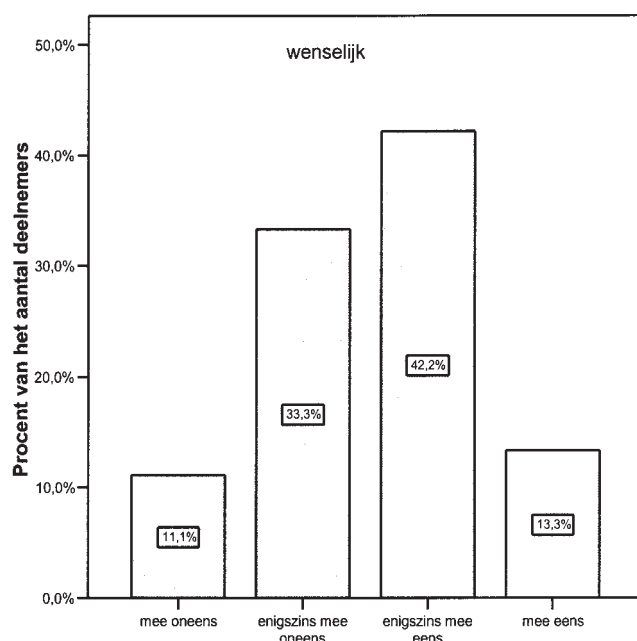
het invoeren van een sportdossier is het belangrijk dat de vakgroep op één lijn zit. Een vraag voor een vervolgonderzoek is in hoeverre er verschillen zijn binnen vakgroepen of juist tussen vakgroepen van verschillende scholen?

In de laatste figuur zijn van een aantal andere items de gemiddelde scores weergegeven. Ook hier zien we verschillen tussen wat wenselijk is en wat wordt gerealiseerd. Opvallend zijn hier de hoge scores voor lessen bewegen en sport en naschoolse sport in verschillende verschijningsvormen, zoals

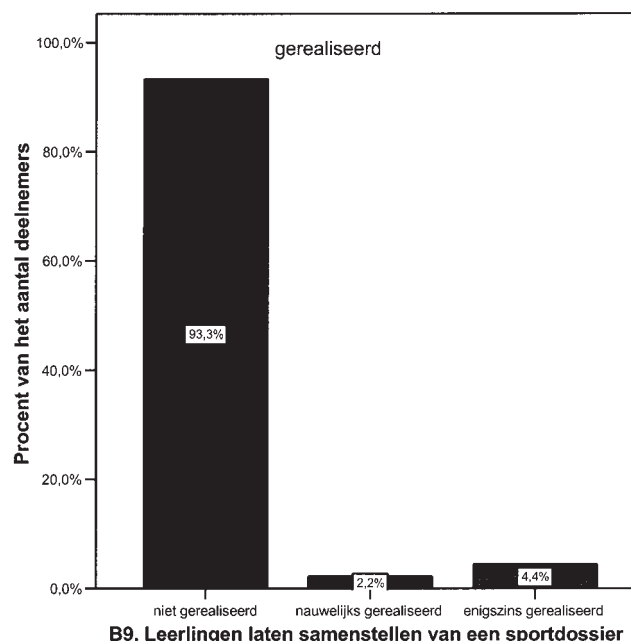
wedstrijdsport, recreatiesport, fitnesssport, avontuursport, demonstratiesport, funsport (sun, sea, snow) en andere contexten dan les in een standaard gymnastiekzaal met de eigen klas.

DISCUSSIE

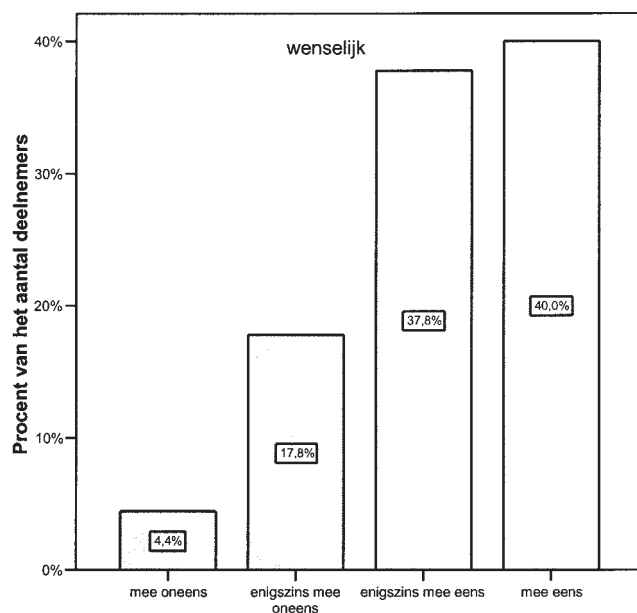
De resultaten hebben geen enkele wetenschappelijke waarde. Het betreffen de resultaten van deelnemers aan de Thomas Oriëntatiedag. Van de afzonderlijke items zijn slechts de fre-

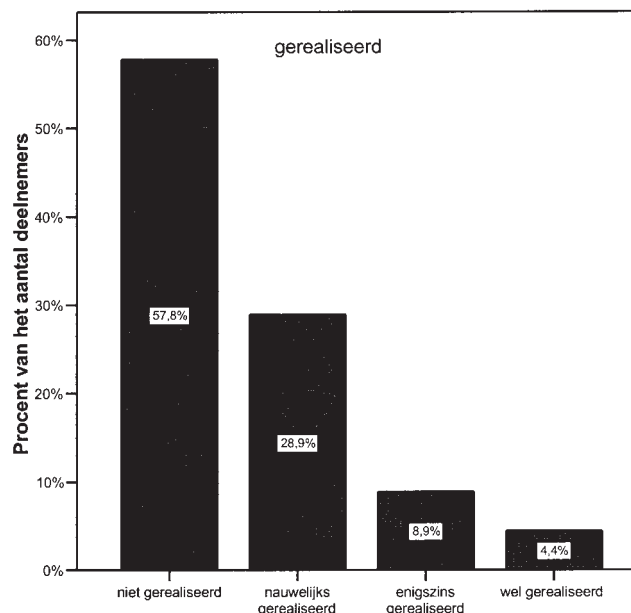
A9. Leerlingen laten samenstellen van een sportdossier

B9. Leerlingen laten samenstellen van een sportdossier

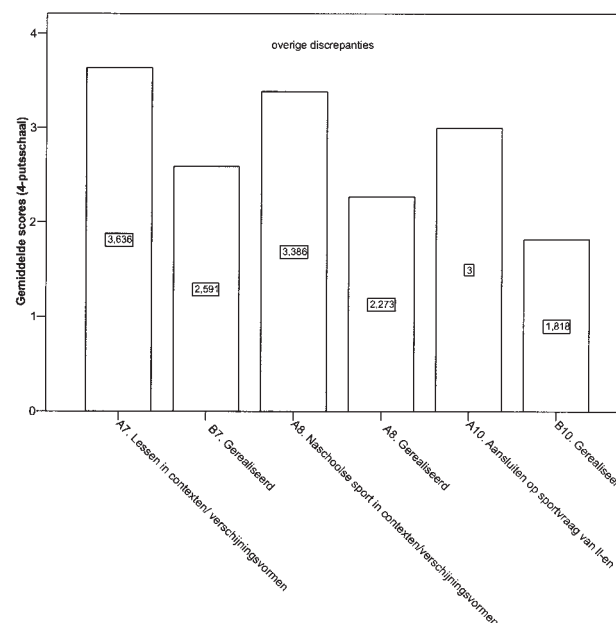

A11. Sportvereniging binnen de school halen

B11. Sportvereniging binnen de school halen

quenties geanalyseerd. De items/stellingen zijn niet van te voren gecontroleerd op homogeniteit of betrouwbaarheid. Ze waren middel voor de discussie tijdens de workshop. Tot slot stellen we de vraag of de bovengenoemde items daadwerkelijk zo'n grote bijdrage leveren zoals is ingevuld? Laten we zeggen, het is vrij eenvoudig om een kruisje te zetten wat zou kunnen bijdragen aan het overbruggen van de kloof tussen LO en de bewegingscultuur. De praktijk is natuurlijk weerbarstiger, daarin blijkt pas echt voor welke interventies scholen kiezen, wat echt wenselijk is. Wel zien we bij de deelnemers aan deze discussieworkshop een tendens om het leergebied B&S in de onderbouw te willen veranderen richting de sportvraag van leerlingen. Nu maar hopen dat leerlingen tot positieve antwoorden en daarmee tot een bewuste sportkeuze komen.

Figuur C: Gemiddelde discrepanties tussen wenselijk en gerealiseerd

A Wat helpt leerlingen de kloof tussen S&B en de bewegingscultuur te overbruggen?

Wat draagt bij tot het stimuleren van een positieve bewegingsattitude?

B Wat vindt nu reeds plaats, wat is reeds gerealiseerd?

	A. Wat helpt?				B. Wat is gerealiseerd?			
	oneens		eens		niet		wel	
1 Plezier in bewegen	O	O	O	O	O	O	O	O
2 Leren van bewegingsvaardigheden	O	O	O	O	O	O	O	O
3 Aanbieden van keuzeactiviteiten in de <i>onderbouw</i>	O	O	O	O	O	O	O	O
4 Leerlingen inschakelen als 'sportambassadeurs' voor elkaar	O	O	O	O	O	O	O	O
5 Reflecteren met leerlingen op <i>intrinsieke</i> motieven	O	O	O	O	O	O	O	O
6 Reflecteren met leerlingen op <i>extrinsieke</i> motieven	O	O	O	O	O	O	O	O
7 Aanbieden van <i>lessen B&S</i> in verschillende contexten en verschijningsvormen	O	O	O	O	O	O	O	O
8 Aanbieden van <i>naschools sportprogramma</i> in verschillende contexten en verschijningsvormen	O	O	O	O	O	O	O	O
9 Leerlingen een sportdossier laten samenstellen	O	O	O	O	O	O	O	O
10 Programma laten aansluiten op de eigen sportvraag van leerlingen	O	O	O	O	O	O	O	O
11 Sportverenigingen binnen de school halen	O	O	O	O	O	O	O	O
12 Aanbieden van keuzeactiviteiten in de <i>bovenbouw</i>	O	O	O	O	O	O	O	O

CORRESPONDENTIE: G.vanmossel@slo.nl

Advertentie

TRENOMAT SCHEIDINGSWANDEN

De nieuwste generatie zaalscheidingen Trenomat Acoustic®

- Geluidsreductie en geluidsabsorptie in **alle** zaal delen door **nieuw** akoestisch wandmateriaal!
- Ook voor renovatie en verbeteren van de akoestiek in bestaande accommodaties!

De Graaf en van Stijn B.V.
Postbus 32
2420 AA Nieuwkoop
Tel: (0172) 57 97 20
Fax: (0172) 57 26 70
www.trenomat.nl
info@trenomat.nl

Stiller Sporten...? Het kan!

- Gehoorverlies
- Oorsuizen
- Hoofdpijn
- Vermoeidheid
- Stemproblemen

zijn het gevolg van lawaai en nagalm in de sportzaal waar u les geeft!

Vraag ons om een vrijblijvend advies, geluidsmetingen en/of een oplossingsvoorstel.

Want uw gehoor moet nog een tijd mee!

Sportzalen met akoestische plafond- en wandpanelen van Ecophon

Ecophon®

Acour Lawaaibestrijding b.v.

Initiatiefnemer van
www.Stille-Sportzaal.nl

Biezeveld 3
5531 BX Bladel
Tel.: 0497 - 387 005
Fax: 0497 - 387 528
info@acour.com
www.acour.com

BEWEGEN EN SPORT IN DE VERNIEUWDE ONDERBOUW

SAMENWERKEN BINNEN BEWEGEN EN SPORT

HET ONTWIKKELEN VAN LESSEN SAMEN MET ANDERE VAKKEN

Bewegingsonderwijs wordt 'Bewegen en Sport'. Is dit alleen een naamsverandering of is dit het moment om verandering aan te brengen in het reeds bestaande programma? Verandering kan 'eng' zijn, maar biedt vooral ook mogelijkheden. Door: Maaike Bosman

'Variëteit en maatwerk voor verschillende groepen leerlingen', is de slogan van de vernieuwde onderbouw. Dit is 'ons gymnastiekers' al tijdens de opleiding met de paplepel ingegoten. Maar naast deze nadruk op leerlinggerichte dynamiek en ruimte voor variëteit, wil de nieuwe onderbouw ook een *stimulans* geven aan *saamenhang*.

En dit laatste is iets waar nog veel winst te behalen valt, voor ons eigen vak, maar ook voor andere vakken. Voor de hele (vernieuwde) onderbouw!

IN STAATSTELLEN EN STIMULEREN

Bewegingsonderwijs is, mijns inziens, een vak bij uitstek om (jonge) mensen binnen een uitdagende context te leren omgaan met verschillen tussen mensen.

Door hen in staat te stellen in toenemende mate zelf sturing te geven aan je eigen leren laat je hen ervaren dat je zelf en samen verantwoordelijk bent voor je eigen acties.

Om de wereld te exploreren en je blikveld te verruimen is het echter nodig verder te kijken dan wat je in de gymzaal aan bewegingsactiviteiten kan aanbieden.

Als je leerlingen wilt stimuleren tot samenwerken, moet je als docent het goede voorbeeld geven door samen te werken met andere vakken!

Op het Carolus Clusius College in Zwolle proberen we door middel van een aantal vakoverstijgende projecten handen en voeten te geven aan het kernpunt 'stimulans voor saamenhang'. Binnen onze sectie van zeven man/vrouw zijn we voortdurend bezig met het ontwikkelen van (onszelf in) ons vak. Een deel van deze ontwikkeltaken ligt in het vernieuwen van het programma voor de onderbouw.

In dit artikel probeer ik een aantal concrete voorbeelden te geven van projecten binnen dit programma. Het zijn kleine en grotere projecten waarmee we willen aansluiten op de beleavingswereld van opgroeiende pubers tussen 12 en 14 jaar.

BRUGKLAS

Een voorloper op de invoering van de vernieuwde onderbouw is het VIP-project van het Carolus Clusius. VIP staat voor **Vmbo-tl In Project**. In het schooljaar 2005-2006 zijn we begonnen met dit project en inmiddels hebben we een brugklas en een tweede klas die zich VIP noemen.

Een succesnummer uit het brugklasprogramma is het in elkaar zetten van een complete circusvoorstelling. Alle leerlin-

gen zijn deelnemer aan één of meer acts. Daarnaast vervult iedereen een functie variërend van geluidstechnicus tot cateraar.

De leerlingen kiezen hun functie zelf en schrijven hiervoor een sollicitatiebrief bij Nederlands.

Bijna alle vakken die in de VIP-klas gegeven worden werken mee aan deze circusvoorstelling. Zo worden o.a. bij Mens & Maatschappij de financiën geregeld, bij bewegingsonderwijs worden de acts ingestudeerd en bij Kunst & Cultuur worden decor en andere attributen gemaakt.

Het project omvat een hele periode (acht weken) en wordt afgesloten met een optreden voor ouders en andere belangstellenden. Van de opbrengst van deze avond gaan we aan het eind van het jaar met de klas op kamp!

TWEEDE KLAS

Voor de tweedeklassen bestaat het BiBo project. (R.J. Tiel Groenestege & G. Nagel). Dit is een korte lessenserie waarin biologie en bewegingsonderwijs samenwerken aan een aantal hoofdstukken uit de methode *Biologie voor jou*. Dit project is als pilot gestart en krijgt een doorstart middels dit artikel. Een deel van dit project vindt u in het praktijkkatern toegevoegd, met als belangrijke noot dat het theoretische deel bij biologie aan de orde komt, terwijl bewegingsonderwijs de praktijk doet.

DERDE KLAS

Voor de derde klassen draait het RAP-project, waarin muziek, Nederlands, tekenen en bewegingsonderwijs samenwerken aan het uitvoeren van een 'RAP battle'.

Er wordt een graffitiposter gemaakt, een raptekst geschreven op passende muziek en een bijpassende dans ingestudeerd. Dit ligt in de beleavingswereld van de leerlingen en daarnaast heeft elke leerling de keus om mee te werken aan het stukje waarop zijn/haar individuele kwaliteiten liggen. Tijdens deze battle presenteren alle klassen hun eigen RAP-uitvoering aan de andere klassen en een deskundige jury.

CORRESPONDENTIE: Maaike Bosman

mbo@agnietencollege.nl

PRAKTIJKKATERN BEHORENDE BIJ LICHAMELIJKE OPVOEDING 13 - 2006

PRAKTIJKKATERN

FOTO: ANITA RIEMERSMA

PRAKTIJK BASIS- EN VOORTGEZET ONDERWIJS

20 VOLLEYBAL IN DE MIDDENBOUW, KLAS 2 EN 3 VAN HET VO (2) *Jorg Radstake en Wytse Walinga*

28 WAT WEET JE VAN JE LONGEN? *Maike Bosman*

PRAKTIJK VOORTGEZET ONDERWIJS

LEREN VOLLEYBALLEN DOOR MIKKEN, JONGLEREN EN OVER EN WEER INPLAATSEN

VOLLEYBAL IN DE MIDDENBOUW, KLAS 2 EN 3, VAN HET VO (2)

Dit artikel kan beschouwd worden als een vervolgartikel, passende in een doorlopende methodische lijn met het in het vorige nummer van *Lichamelijke Opvoeding* verschenen artikel. Daar waar het vorige artikel (deel 1) over het aanbieden van volleybal in de onderbouw van het voortgezet onderwijs (klas 1/2) ging, zal dit artikel gaan over het aanbieden van volleybal in de middenbouw van het VO (klas 2/3). Aangezien er in dit artikel voortgeborduurd wordt op deel 1 is het ons inziens noodzakelijk eerst kennis genomen te hebben van die inhoud alvorens dit artikel te lezen. Door: Jorg Radstake en Wytse Walinga

DE RANDVOORWAARDEN

Daar waar in het eerste artikel uitgegaan werd van enkele lesuren (zes stuks), waarin volleybal aan de orde komt, zal er hier uitgegaan worden van vier blokuren op jaarbasis. Dat is de eerste verandering ten opzichte van ons eerste artikel. Daarnaast verandert de rol van de leraar bewegingsonderwijs (b.o.) ook. Daar waar de lessen in de onderbouw van het VO voornamelijk leraargestuurd waren, wordt hier de inbreng en dus ook de rol van de leerlingen belangrijker. *Bewegen doe je immers niet alleen en het is dan ook van belang dat kinderen een bewegingssituatie gezamenlijk op gang kunnen brengen en, vervolgens, die bewegingssituatie ook enige tijd op gang kunnen houden. Dat vraagt van leerlingen dat zij eenvoudige reguleringsstaken kunnen vervullen. Bij het realiseren van deze reguleringsdoelen, met name bij doelen die gericht zijn op het leren omgaan met meer verantwoordelijkheid voor het eigen leerproces, blijft de leerkracht natuurlijk eindverantwoordelijk voor het verloop van de les.*¹

Graag willen wij beide keuzes eerst in het kort legitimeren, alvorens door te gaan met de concrete uitwerkingen.

a Wij kiezen om de volgende redenen voor blokuren:

- spelactiviteiten en dan met name volleybal(achtige) activiteiten dienen vaak iets langer gespeeld te worden voordat er daadwerkelijk sprake zal zijn van enig leerresultaat. Aangezien er inmiddels sprake is van een bepaald basisniveau zullen de leerlingen, ten opzichte van het vorige artikel, de activiteiten langer vol kunnen houden. Er is een breder scala aan activiteiten mogelijk, waarbinnen er meer sprake van lukken/successen is dan in de onderbouw van het VO. Om dezelfde reden willen wij jullie graag adviseren om een aantal weken achter elkaar volleybal aan te bieden, in de vorm van een zogenaamde lessenreeks
- de beschreven activiteiten kosten relatief veel tijd (opbouwen en vervolgens doen) en kunnen wel in een enkel uur gespeeld worden, maar er is dan geen tijd meer over om een partijtje volleybal te spelen. We willen deze activiteiten graag in combinatie met het spelen van 3–3 aanbieden (passende bij onze visie op het leren van spelactiviteiten, namelijk ‘spelend leren spelen’). De leerlingen kunnen op deze manier de activiteiten beleven als uitdagend op zich én zinvol in z’n geheel.

b Wij kiezen om de volgende redenen dat de uren meer leerlinggestuurd worden:

- er bestaan vaak relatief grote niveauverschillen tussen de leerlingen. Dat maakt het voor de leraar vaak erg lastig om alle leerlingen op hun eigen (juiste) niveau aan te spreken en tevens denken wij vanuit onze ervaring dat leerlingen vaak erg goed hun eigen niveau van deelnemen in kunnen schatten. Dat is zeker het geval als de leraar regelmatig deze verschillende niveaus beschrijft en duidelijke criteria geeft. Leerlingen begrijpen welke doelen er te halen zijn en het beschrijven van niveaus geeft een aanleiding om daarin een doorbraak te willen maken
- daarnaast zijn wij van mening dat de leerlingen in hun ontwikkeling een steeds grotere rol in moeten kunnen nemen. De leerlingen moeten hun eigen leerproces meer in de hand nemen. Als bijkomend voordeel geldt dat waar leerlingen op hun eigen verantwoordelijkheid gewezen worden, vaak weinig meningsverschillen en gedragsproblemen voorkomen (zie artikel in *Lichamelijke Opvoeding* 7, 2006 met als titel ‘Een andere start van het schooljaar (samen komen tot regels)’). Voor de scholen, die geen

speelgeb
over en w
inplaatse

blokuren hebben zouden we een compacte lessenreeks aanraden, waar steeds teruggegrepen kan worden op datgene wat onlangs behandeld is.

DEELBETEKENISSEN (= FASERINGEN/GELEDINGEN)

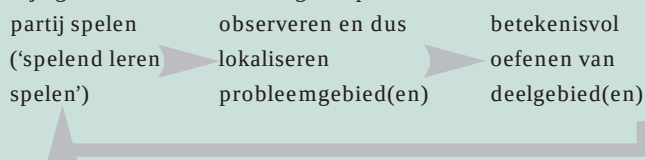
Zoals bij de opbouw van de lessen beschreven wordt, staat het spel volleybal (partijtje) centraal. Om het partijtje goed te kunnen begeleiden, door onder andere het aanpassen van arrangementsfactoren en het geven van juiste leerhulp, dien je weet te hebben van de verschillende fasen, die zich tijdens het partijtje voordoen én de verschillende rollen die we daarbij kunnen onderscheiden. Startend bij een uitgebreide omschrijving van het speelgebied, waar volleybal onder valt, worden vervolgens ook de deelgebieden beschreven (zie bijlage 1). Door goed observeren binnen het partijtje en het lokaliseren van de probleemgebieden, kunnen vervolgens de deelgebieden betekenisvol 'geoefend' worden. Dit met het uiteindelijke doel 'het beter spelen van het partijtje' (zie bijlage 2).

Bijlage 1: *speelgebied met rollen en fasen*

speelgebied	algemene omschrijving van het spelprobleem	
over en weer inplaatsen	Het raken van het grondgebied van de ander(en) met een speelvoorwerp ten opzichte van het voorkomen daarvan, òf het zó raken van het grondgebied, dat het speelvoorwerp daarna niet kan worden teruggespeeld.	
	rollen	- balbezitter - medespeler van de balbezitter - verdediger/tegenstander
	fasen (deelgebieden)	1 in het spel brengen van de bal (= <i>opslag*</i>) 2 ontvangen en verwerken van een bal, die van de tegenpartij afkomstig is (= <i>verdediging en pass*</i>) 3 opbouwen van een aanval (<i>inclusief set-up*</i>) 4 scoren (<i>met onder andere een smash*</i>)

** cursief gedrukt staat de terminologie vanuit de volleybalsport en veelal herkenbaarder bij de leerlingen, dan de beschrijvingen van de verschillende fasen*

Bijlage 2: *schematische weergave spelvisie*

DE OPBOUW VAN DE LESSEN

Zoals reeds eerder aangegeven staat het spelen van een partijtje volleybal centraal. Aan de hand van het in het spelletje geconstateerde probleemgebied(en) zullen betekenisvolle activiteiten gedaan/'geoefend' worden om vervolgens weer terug te komen bij het partijtje. Globaal zien de lessen er als volgt uit:

- 1 twee inspeelvormen passende bij 3 – 3 + partijtje 3 – 3 (met observatieformulier)
- 2 twee van de betekenisvolle activiteiten + partijtje 3 – 3
- 3 twee van de betekenisvolle activiteiten + partijtje 3 – 3
- 4 twee inspeelvormen passende bij 3 – 3 + partijtje 3 – 3 (met globale niveaubeschrijvingen).

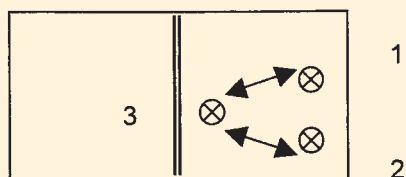
LES 2 EN 3

Afhankelijk van het observatieformulier, dat in les 1 ingevuld is, is aangegeven welke twee deelactiviteiten de nadruk krijgen, kortom waar er (voldoende) leerkansen liggen. Deze twee activiteiten worden zowel in het eerste gedeelte van les 2 en 3 'geoefend'. Deze activiteiten zijn eenvoudig door de leerlingen zelf op te bouwen en uit te voeren. Daarnaast zijn ze uitermate geschikt om de diverse speelwijzen te 'oefenen'. Er kan (per activiteit) steeds op drie niveaus deelgenomen worden. Wel moet iedere leerling de eerste keer bij niveau 1 starten en mag pas een niveau (met een nieuwe opdracht) opschuiven als er tussen de 3 – 5 punten gescoord worden. Het gaat om de volgende vier activiteiten, passende bij de volgende deelgebieden:

- 1 *opslag*: mikken op een mat, eventueel met pilonnen (boven- of onderhandse opslag)
- 2 *pass*: mikken op de mat op de korf (onderarmse pass)
- 3 *set-up*: mikken in de korven (bovenhandse set-up)
- 4 *smash*: mikken op een tsjoek (smash).

LES 1

Voordat we direct starten met het spelen van een partijtje 3 – 3 doen we een tweetal activiteiten, te weten *op gang houden binnen jouw team* en *in drie keer over het net*.

A Op gang houden binnen jouw team**Arrangement:**

- lengtenet
- Drie spelers in een driehoek (afstand 1 - 3 & 2 - 3 ongeveer drie à vier meter en afstand 1 - 2 ongeveer anderhalve meter)
- speler 1 heeft één volleybal.

Opdracht:

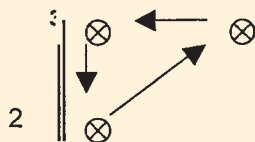
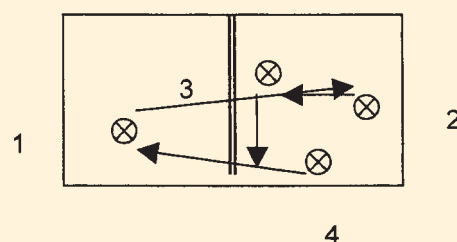
Speler 1 speelt de bal hoog naar speler 3. Hij verplaatst zich zo onder de bal (en draait in) zodat hij de bal recht naar voren naar speler 2 kan spelen. Speler 2 speelt weer terug naar speler 3 en speler 3 naar speler 1, etc.

Begeleiden:

- leerling 1 en 2 niet te ver uit elkaar, want dan wordt de hoek te groot. Je kunt beter iets vóór de ander spelen, zodat hij er makkelijk onder kan komen, dan dat hij de bal achter zich krijgt. Lukt het niet meer om bovenhands te spelen, dan vang je de bal.

Veranderen:

- vergroten van de hoek tot een driehoek, waarin de onderlinge afstanden ongeveer gelijk zijn
- speler bij het net speelt bovenhands en de andere twee spelers spelen de bal onderarms naar het net toe (om en om)
- vormen van een rechthoekige driehoek, waarbij de speelrichting vast staat (zowel linksom als rechtsom).

B In drie keer over het net**Arrangement:**

- lengtenet
- 4 spelers op een veld ter grootte van ? zaal
- speler 1 heeft één volleybal.

Opdracht:

Speler 1 speelt de bal bovenhands over het net richting speler 2. Speler 2 speelt bovenhands of onderarms naar speler 3. Speler 3 draait in en speelt de bal hoog tussen het net en speler 4. Speler 4 loopt in en speelt de bal over het net naar speler 1. Als de bal goed aankomt, gaat speler 1 door. Komt de bal te moeilijk over het net, dan vangt speler 1 de bal en begint opnieuw.

Begeleiden:

- de nadruk ligt op het verplaatsen naar een goede positie en het indraaien om de bal te kunnen spelen
- speler 4 moet niet te dicht bij het net staan, anders is het moeilijk om de bal nog tussen het net en hem te spelen (inlopen is makkelijker dan teruglopen).

Veranderen:

- de speler die de pass geeft, loopt zelf in en speelt de bal over het net (wel wachten met inlopen totdat de bal gespeeld is)
- aan beide zijden van het net dezelfde opdracht: de bal die over het net komt, moet eerst naar de speler bij het net (één speler achterin en één speler aan het net)
- aan beide zijden van het net dezelfde opdracht: de bal die over het net komt, moet eerst naar de midvoorplaats gespeeld worden (twee spelers achterin en inlopen om de tweede bal te spelen).

Daarna gaan we door met het spelen van een partijtje 3 – 3, met één speler voor en twee spelers achter. De keuze voor deze aantallen is een afweging van onderstaande voor- en nadelen.

Voordelen:

- er zijn relatief weinig spelers om rekening mee te houden: minder complex, minder misverstanden dan bij 4 tegen 4
- de leerlingen krijgen veel balbehandelingen/beurten
- het verplaatsen is belangrijk: groot gedeelte van veld waarvoor je verantwoordelijk bent.

Nadelen:

- bij een grote klas zijn er veel wachters
- na een pass achter in het veld is het vaak moeilijk om weer op tijd bij het net te zijn om de bal over het net te spelen, want de set-upper kan vaak nog niet achterover spelen.

Om enerzijds de leerlingen inzicht te verschaffen in de voor hun specifieke probleemgebieden (daar waar het spel bij

hem/haar voornamelijk stagneert) en anderzijds iedere leerling op maat te bedienen, maken we in eerste instantie gebruik van een observatieformulier (zie bijlage 3). In de terminologie komt duidelijk de relatie met 'de sport' naar voren. Bij het invullen van dit observatieformulier (door middel van turven) zullen we ons alleen maar richten op de balbezitter. We hebben er, ondanks ons relationele bewegingsconcept, voor gekozen om hem/haar in de beschrijvingen te 'isoleren'. Natuurlijk ben je als speler/speelster afhankelijk van zowel jouw medespelers als tegenstanders, maar voor de betrouwbaarheid van de observatiegegevens gaan we ervan uit dat iedere leerling mindere, maar zeker ook een aantal uitstekend aangespeelde ballen krijgt. Deze vallen ons inziens tegen elkaar weg. Bij het invullen van de observatieformulieren maken we gebruik van duo's (één leerling speelt, terwijl de ander observant is). In het tweede deel zullen deze rollen omgekeerd zijn. Vervolgens trekken de leerlingen naar aanleiding van het observatieformulier een (korte) conclusie: Waar dien ik mij de volgende twee maal op de focussen, aangezien het spel daar voor mij voornamelijk stagneert?

Bijlage 3: observatieformulier bij partijtje 3 tegen 3

Observatieformulier volleybal 3 tegen 3

Naam geobserveerde:
 Naam observant:
 Klas:

De opslag

1. Gaat FOUT, want	de bal komt NIET OVER HET NET.	
	de bal gaat de bal gaat OVER het net en gaat UIT.	
2. Gaat GOED, want	de bal is SPEELBAAR voor de andere partij.	
	er wordt DIRECT GESCOORD.	

De pass en verdediging (= de eerste bal)

1. Gaat FOUT, want	de bal valt DIRECT OP DE GROND.	
	de bal is NIET meer SPEELBAAR voor een medespeler.	
2. Gaat GOED, want	de bal gaat OVER het net en komt IN het veld van de andere partij.	
	de bal is SPEELBAAR voor een medespeler.	

De set-up (= de tweede bal)

1. Gaat FOUT, want	de bal valt DIRECT OP DE GROND.	
	de bal is NIET meer SPEELBAAR voor een medespeler.	
2. Gaat GOED, want	de bal gaat OVER het net en komt IN het veld van de andere partij.	
	de bal is SPEELBAAR voor een medespeler.	

De smash (= meestal de derde bal)

1. Gaat FOUT, want	de bal komt NIET OVER HET NET.	
	de bal gaat de bal gaat OVER het net en gaat UIT.	
2. Gaat GOED, want	de bal gaat OVER het net en is SPEELBAAR voor de andere partij.	
	er wordt DIRECT GESCOORD.	

Afhankelijk van bovenstaand observatieformulier kun je voorzichtig de volgende vraag beantwoorden.

Welke twee 'onderdelen' zullen er in de volgende lessen geoefend moeten worden?

☐ de opslag ☐ de pass ☐ de set-up ☐ de smash

1 Mikken op een mat eventueel met pilonnen (boven- of onderhandse opslag)

Arrangement:

- aan één kant van het net wordt een mat met tien pilonnen neergelegd, zo'n vijf meter van het net
- aan de andere kant staan drie pilonnen, waar vandaan opgeslagen moet worden.

Niveau 1: Eén pilon staat vier meter van het net, recht voor het mikdoel

Niveau 2: De tweede pilon staat zes meter van het net, recht voor het mikdoel.

Niveau 3: De derde pilon staat zes meter van het net, schuin voor het mikdoel.

Opdracht:

Probeer de bal met een boven- of onderhandse opslag over het net te spelen en de mat (of eventueel de pilonnen) te raken.

Iedereen heeft vijf pogingen. Iedere rake poging (op de mat of een pilon raken) is één punt. Bij 3-5 punten dan mag je een niveau verder.

Specifiek per niveau:

Opdracht niveau 1:

- Probeer vanaf de eerste pilon, van recht van voren, de bal op de mat of pilon te mikken.

Opdracht niveau 2:

- Probeer vanaf de tweede pilon, van recht van voren, de bal op de mat of pilon te mikken.

Opdracht niveau 3:

- Probeer vanaf de derde pilon, van schuin van voren, op de mat of pilon te mikken.

niveau 1

niveau 2

niveau 1

niveau 2

niveau 3

2 Mikken op de mat (onderarmse pass en verdediging)

Arrangement:

- een korfbalpaal met een korf en daar bovenop een klein matje. De hoogte is net onder de netrand en de mat staat ongeveer één meter van het net af
- verder staan er pilonnen, waar vandaan de bal aange-gooit wordt:

Niveau 1: Eén pilon staat vlak voor het mikdoel.

Niveau 2: De tweede pilon staat recht achter het mikdoel op drie meter achter het net.

Niveau 3: De derde pilon staat aan de andere kant van het net op ongeveer vier meter van het net en een halve meter naast het mikdoel.

- de passer staat vier meter van het mikdoel af.

Opdracht:

Probeer de aangegooide bal onderhands boven op de mat te spelen.

Iedereen heeft vijf pogingen. Iedere rake poging (boven op de mat) is één punt. Bij 3-5 punten mag je een niveau verder.

Specifiek per niveau:

Opdracht niveau 1:

- De bal wordt van recht voor het verhoogde vlak aange-gooit.

Opdracht niveau 2:

- De bal wordt vanaf de andere kant van het net recht over het vlak aangegooit.

Opdracht niveau 3:

- De bal wordt van schuin achter het net aangegooit.

3 Mikken in de korven (bovenhandse set-up)

Arrangement:

- drie korven op een paal. De hoogte is zo'n tweeënhalve meter boven de netrand en zo'n meter van het net
- aan dezelfde kant van het net staat een pilon, waar vandaan de bal aangegooid c.q. opgegooid wordt:
Niveau 1: Eén pilon staat op de plaats waar de set-up gegeven wordt.
Niveau 2: De tweede pilon staat vlak voor het mikdoel (op twee meter van de set-upper).
Niveau 3: De derde pilon staat schuin voor het mikdoel (op twee meter van de set-upper, onder een hoek van 75 graden).
- de set-upper staat drie meter van het mikdoel af.

Opdracht:

- Probeer de aangegooide bal bovenhands in één van de korven te spelen.
- Iedereen heeft vijf pogingen. Iedere rake poging (boven op de mat) is één punt. Bij 3-5 punten mag je een niveau verder.

Specifiek per niveau:

Opdracht niveau 1:

- De bal wordt door jezelf opgegooid.

Opdracht niveau 2:

- De bal wordt van recht van voren (vlak voor de korven) aangegooid.

Opdracht niveau 3:

- De bal wordt van schuin van voren aangegooid.

4 Mikken op een tsjoek (smash)

Arrangement:

- op zes meter van het net staat een tsjoek
- verder staan er pilonnen, waar vandaan de bal aangegooid wordt:
Niveau 1: Eén pilon staat vlak voor het net, recht voor de aanvaller.
Niveau 2: De tweede pilon staat recht voor het mikdoel op twee meter achter het net.
Niveau 3: De derde pilon staat aan de zelfde kant van het net op ongeveer drie meter van smash-positie.
- de aanvaller/smasher staat drie meter van het net.

Opdracht:

- Probeer de tsjoek door het smachen van de aangegooide bal te raken.
- Iedereen heeft vijf pogingen. Iedere rake poging (boven op de mat) is één punt. Bij 3-5 punten mag je een niveau verder.

Specifiek per niveau:

Opdracht niveau 1:

- De bal wordt van recht voor het net aangegooid.

Opdracht niveau 2:

- De bal wordt vanaf de andere kant van het net recht voor de tsjoek aangegooid.

Opdracht niveau 3:

- De bal wordt van schuin voor het net aangegooid.

niveau 1

niveau 2

niveau 3

niveau 1

niveau 2

niveau 3

Tijdens het doen van bovenstaande activiteiten maken we gebruik van een scoreformulier (zie bijlage 4) om de (leer)vorderingen bij te houden. Het tweede gedeelte van het blokuur zullen we, zoals eerder gemeld, wederom partijtjes 3 – 3 spelen.

Bijlage 4: een scoreformulier voor het bijhouden van de verschillende niveaus

Scoreformulier ondersteunende mikactiviteiten bij volleybal 3 tegen 3

Naar aanleiding van het observatieformulier ga ik,(*naam*)
uit klas de volgende activiteiten 'oefenen'. Daarbij moet je starten bij de opdracht bij niveau 1. Haal je een score van 3-5 van de 5 raak, dan mag je naar de opdracht bij het volgende niveau. Haal je deze echter niet, dan moet je nog een poging wagen op dat zelfde niveau. Dalen in niveau is echter niet mogelijk!

☐ Mikken op de mat (eventueel met pilonnen) (boven- of onderhandse *opslag*).

	Niveau	Poging 1	Poging 2	Poging 3	Poging 4	Poging 5	Totaal
1 ^e keer	1						
2 ^e keer							
3 ^e keer							

☐ Mikken op de mat op een korf (onderhandse *pass en verdediging*).

	Niveau	Poging 1	Poging 2	Poging 3	Poging 4	Poging 5	Totaal
1 ^e keer	1						
2 ^e keer							
3 ^e keer							

☐ Mikken in de korven (bovenhandse *set-up*).

	Niveau	Poging 1	Poging 2	Poging 3	Poging 4	Poging 5	Totaal
1 ^e keer	1						
2 ^e keer							
3 ^e keer							

☐ Mikken op een tsjoek (*smash*).

	Niveau	Poging 1	Poging 2	Poging 3	Poging 4	Poging 5	Totaal
1 ^e keer	1						
2 ^e keer							
3 ^e keer							

Naar aanleiding hiervan kan ik het volgende concluderen:

Mijn niveau bij (*naam activiteit*) is

Mijn niveau bij (*naam activiteit*) is

De volgende keer ga je dezelfde activiteiten nog een keer doen. Daarbij start je bij het niveau dat je de vorige keer had. Hieronder kun je die scores invullen.

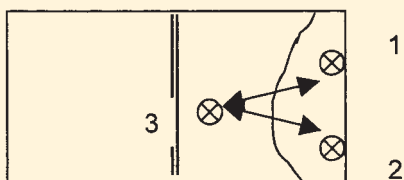
☐ (*naam activiteit*)

	Niveau	Poging 1	Poging 2	Poging 3	Poging 4	Poging 5	Totaal
1 ^e keer	1						
2 ^e keer							
3 ^e keer							

Legenda: 0 = raak X = mis

LES 4:

In dit laatste blokkur (in een serie van vier) zullen we voornamelijk partijtjes spelen (eventueel in toernooivorm). We zullen echter voorafgaand aan deze partijtjes een tweetal *gamelike* (betekenisvolle) activiteiten doen. Dit zijn activiteiten die qua complexiteit iets eenvoudiger zijn dan het complete spel, maar komen er wel erg dicht bij in de buurt. Zoals alle andere blokken ook het geval is, kiezen we wederom voor 3 tegen 3.

A Verwerken van een 'geslagen' bal**Arrangement:**

- lengtenet
- twee leerlingen staan in het achterveld en één leerling staat aan het net
- leerling 3 heeft een volleybal.

Opdracht:

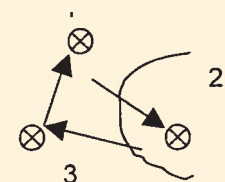
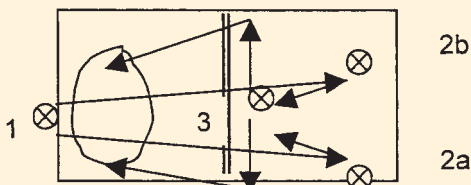
Speler 3 speelt de bal voor zichzelf omhoog en 'smasht' (of 'tikt') de bal in de buurt van speler 1 of 2 (verdedigende zone). Speler 1 en 2 proberen hun zone schoon te houden en de bal weer naar leerling 3 te spelen. Hij/zij speelt de bal weer voor zichzelf omhoog, etc.

Begeleiden:

- speler 3 probeert te ballen 'moeilijk' naar speler 1 en 2 te spelen. Lukt het speler 3 niet meer om bovenhands te spelen, dan vang je de bal. Het gaat echter wel om het halen van een rally (sparren met het initiatief aan één kant).

Veranderen:

- speler 1 speelt 'moeilijk' naar speler 2, die de bal omhoog speelt zodat speler 3 een set-up naar speler 1 kan geven, etc.

B 'Smashend' mikken over het net**Arrangement:**

- lengtenet
- vier spelers op een veld ter grootte van 1/4 zaal
- één volleybal.

Opdracht:

Speler 1 brengt de bal met een opslag (onder- of bovenhands), naar speler 2a of 2b, in het spel. Eén van deze spelers speelt de bal (bovenhands of onderarms) naar speler 3, die een set-up naar dezelfde speler geeft. Loop in en probeer de bal smashend, tikkend of spelend in het mikkgebied te spelen.

Begeleiden:

- speel de eerste bal (pass) omhoog richting plafond en niet naar het net toe
- de nadruk ligt op het verplaatsen naar een goede positie en het indraaien om de bal te kunnen spelen
- wacht met inlopen totdat de set-up gegeven is (inlopen is makkelijker dan teruglopen).

Veranderen:

- aan beide zijden van het net dezelfde opdracht, maar i.p.v. mikken in een zone mikken op een speler, waardoor het spel op gang blijft.

Over het algemeen kunnen we bij het spelen van het partijtje onderstaande vier niveaus onderscheiden. Het benoemen van deze niveaus kan leerlingen het inzicht geven in de beoordeling, die eventueel na afloop van dit blok volleybal gegeven wordt óf leerlingen helpen een niveaudoorbraak te maken door te weten wat beter spelen (volleyballen) is.

niveau 1 het spel heeft geen voortgang; het spel stopt (vaak) bij deze leerling (er zal geen sprake zijn van lukken en deze activiteit is dus compleet ongeschikt voor deze leerling)

niveau 2 de leerling begint oplossing te vinden voor een succesvol vervolg (er begint sprake te zijn van lukken)

niveau 3 de leerling weet de bal effectief op de juiste plek en/of juiste persoon te spelen; onaangepast speelgedrag en voornamelijk gericht op zichzelf (er is voornamelijk sprake van lukken)

niveau 4 de leerling heeft de mogelijkheid om zijn of haar

speelgedrag aan te passen aan medespelers en tegenstanders ten behoeve van een gunstig spelverloop (er begint weer sprake te zijn van mislukken).

Met dank aan Ivo Dokman en Chris Hazelebach bij het ontwerpen en uitproberen van geschikte activiteiten.

Geraadpleegde literatuur

Het onderdeel volleybal uit het Bavo-boek geschreven door Tim de Jong e.a.

Correspondentie: jorg.radstake@windesheim.nl
gw.walinga@windesheim.nl

ⁱ *Grondslagen van 'verantwoord' bewegingsonderwijs* (2006) geschreven door Peter Heij

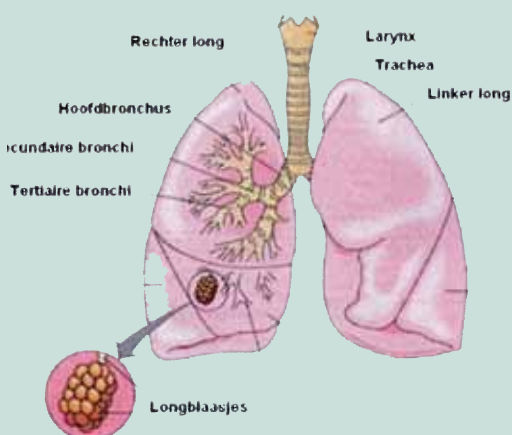
PRAKTIJK VO

SAMENWERKEN BINNEN BEWEGEN EN SPORT EN BIOLOGIE

WAT WEET JE VAN JE LONGEN?

Als het gaat om vakkenintegratie ligt de samenwerking tussen Biologie en Bewegen en Sport voor de hand. Op het Agnietencollege in Zwolle heet Bewegen en Sport bewegingsonderwijs (bo). Vandaar dat de samenwerking met biologie het BiBo project wordt genoemd. In dit praktijkvoorbeeld volgen opgaven die leerlingen maken waarbij zowel in het biologielokaal als in de gymzaal gewerkt wordt. Elders in dit blad is in een artikel als inleiding geschreven op deze werkwijze. Hier volgt de praktische uitwerking.

Door: Maaike Bosman

Biologie en Bewegingsonderwijs werken samen

'Biologie voor jou'
thema 3: verbranding en ademhaling

Opdracht 1:

Onderzoek hoe sterk je longen zijn.

Wat heb ik nodig?

- Een vuilniszak
- Een plank

Wat ga ik doen?

Leg de vuilniszak onder de plank. Één proefpersoon gaat op

de plank staan de ander gaat proberen de vuilniszak op te blazen. Je probeert dus door de lucht die in de zak komt de proefpersoon op de plank op te tillen.

Iedereen moet zowel geblazen en op de plank gestaan hebben.

Wat neem ik waar?

1. Wat gebeurt er met de plank en de proefpersoon op de plank?

.....

.....

.....

2. Door welke spieren ontwikkel je deze kracht?

.....

.....

.....

3. Zou je sterkere longen hebben als je sport?

Geef hiervoor een reden.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Opdracht 2

Onderzoeken van longcapaciteit en longvolume

- Door:
- Het meten van het totale volume van je longen
 - Te meten hoeveel van je volume je gebruikt tijdens de normale ademhaling

Wat heb ik nodig?

- spirometer
- mondstukjes (1 per persoon)

Wat ga ik doen?

1. Adem **zo diep mogelijk** in. Daarna blaas je **zoveel mogelijk** lucht uit in de spirometer. (let op: bij elke meting eerst de meter op nul zetten) Noteer hieronder de uitkomst en bereken het aantal liter.

.....cc : 100 = liter.

Doe dit bij zes verschillende proefpersonen. Vul tabel 1 in:

	Naam proefpersoon:	Inhoud in liters:
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		

	Inhoud in liters:
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	

2. Adem nu **normaal** in. Daarna adem **normaal** uit in de spirometer. Adem in totaal 10 keer uit door de meter. Kijk daarna waar de meter op staat en noteer dit.

.....: 10 =(aantal cc per uitademing):

100 = liter.

Doe dit weer bij dezelfde zes proefpersonen en vul daarna tabel 2 in.

-> Hierboven heb je eerst gemeten hoeveel lucht er maximaal in je longen kan en daarna welk percentage van je longinhoud je per ademhaling gebruikt.

3. Wie van jullie groepje heeft de grootste totale longinhoud? Kun je dit verklaren?

Reden:.....

Opdracht 3:

Onderzoeken van ademhalingsfrequentie en inspanning

- Door: - Het meten van je ademhalingsfrequentie
 - Te kijken welke veranderingen optreden tijdens inspanning

Wat heb ik nodig?

- stopwatch
- een persoon die telt

Wat ga ik doen?

- 1 Leg uit wat het woord ademhalingsfrequentie (AF) betekent. Weet niemand in je groepje het, roep dan even één van de docenten.

- 2 Maak tweetallen en bepaal de AF door een minuut lang de ademhaling van de ander te tellen. Vul de uitslag in het tabel hieronder in.

Naam proefpersoon:	Normale AF tijdens rust	AF na 2 min. Basketbal
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		

- 3 Beschrijf nu je ademhaling (rustig/snel/gemiddeld) met daaraan gekoppeld je uiterlijke/lichamelijke kenmerken.

Rustige ademhaling:

.....

Gemiddelde ademhaling:

.....

Snelle ademhaling:

.....

- 4 Speel 2 minuten 3-3 basketbal tegen elkaar op een klein veld. Tel na deze twee minuten gelijk je ademhaling gedurende één minuut en vul de uitslag in de tabel in.

- 5 Wat is er gebeurd met de AF en met de lichaamskenmerken?

.....

- 6 Waarom adem je bij inspanning sneller? Gebruik in je beschrijving de woorden: zuurstof, koolstofdioxide, aanvoer en afvoer.

.....

Opdracht 4:

Onderzoek de invloed van astma op je ademhaling

Door: - te ondergaan wat een astmapatiënt voelt tijdens inspanning
- te onderzoeken wat de invloed is van roken op astma.

Wat heb ik nodig?

- rietje
- stopwatch.

Wat ga ik doen?

1 Ken jij mensen om je heen, in je familie of vriendengroep, die last hebben van een vorm van astma? Zo ja, wie en beschrijf de vorm en de verschijnselen. Ken je niemand probeer dan zelf te bedenken wat voor problemen astmapatiënten kunnen hebben.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2 Zou het slim zijn om te gaan roken als je last hebt van astma, leg uit?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3 Ren een minuut lang heen en weer tussen 2 pionnen, Elke keer dat je bij de startpion weer terugkomt krijg je een bal aangegooid en die kop je terug naar de aangooier. Stop na die minuut direct een rietje in je mond en adem hierdoor in en uit. Wat ervaar je?

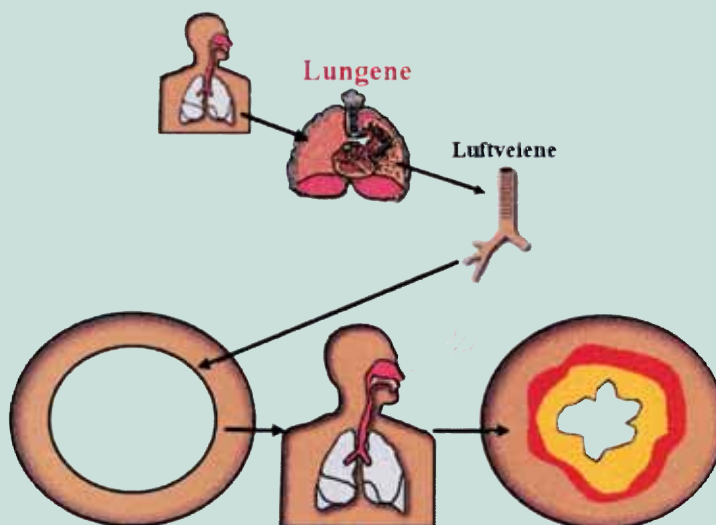
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4 Het rietje zou je kunnen vergelijken met een versmalde luchtweg.

Op het plaatje zie je links een normale luchtweg en rechts een luchtweg van iemand met astma.

Als je gaat roken ontstaat er een laagje teer in je longen. Wat zou er in het ergste geval kunnen gebeuren met een luchtweg van een astmapatiënt die rookt?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

CORRESPONDENTIE: Maaike Bosman

mbo@agnietencollege.nl

BVE

VERSLAG VAN EEN BOEIEND GESPREK OVER DE NOODZAAK VAN BEWEGEN/SPORT IN HET MBO

SPORT IN HET MBO: EEN WIN-WIN SITUATIE

Maandag 25 september 2006. Voor de eerste keer in het nieuwe seizoen werd in 'De Rode Hoed' in Amsterdam weer een thema-avond gehouden waarbij vertegenwoordigers van diverse maatschappelijke organisaties of aanwezigen op persoonlijke titel hun zegje doen over een onderwerp. Ditmaal ging het om de noodzaak voor bewegen/sport op het mbo. Door: Esther Verhoeven en bewerkt door Hans Dijkhoff

Tien jaar geleden is sport en bewegen verdwenen uit de lesprogramma's van het mbo en zijn gymzalen omgebouwd tot ict-lokalen. Dit betekent dat een half miljoen jongeren in het middelbaar beroepsonderwijs verstoken is van sport of lichamelijke opvoeding. En dat terwijl het overgewicht onder jongeren blijft toenemen. Onder leiding van Hans Prakke bespraken topsporters, onderwijsbestuurders, werkgevers en politici in de Rode Hoed de noodzaak om sportonderwijs weer terug te laten komen in het mbo. Hieronder een verslag van een vermakelijke avond, waar voor de verandering de meningen niet verdeeld waren, maar de discussie allesbehalve saai was. Met dank aan de bijna poëtische presentatie van Hans Prakke. Het geheel werd gelardeerd met vermakelijke fragmenten uit de 'sporthemel' van Gerrie Kneteman, Theo Koomen en Cees Buddingh', die via oude opnamen tot de aanwezigen spraken.

SAMENVATTING

Dat sport en bewegen noodzakelijk is om goed te kunnen functioneren in de maatschappij, daar waren alle sprekers het over eens. Het ontwikkelt sociale vaardigheden, bevordert integratie en staat garant voor een goede lichamelijke en geestelijke gezondheid. Ook opperden de sprekers talloze creatieve ideeën om sport weer terug te krijgen in het onderwijs. Genoemd werd gebruikmaken van daluren bij bestaande sportverenigingen, een verbreding van de BOS-regeling en de introductie van een strippenkaart die studenten naar eigen behoefte kunnen vullen met de sport van hun keuze. Maar toen het onderwerp van de verantwoordelijkheid (lees: geld) werd aangeroerd, werd het toch nog even een pittig gesprek. Anouchka van Miltenburg (VVD) vond dat de verantwoordelijkheid voor sportonderwijs bij de scholen lag. Dit tot groot ongenoegen van Bernard Fransen, die het een gezamenlijke verantwoordelijkheid vindt. Hieronder een uitgebreid verslag.

SPORT IN HET MBO: EEN WIN-WIN SITUATIE

Gedurende de avond werd op de volgende vragen een antwoord gezocht door de sprekers:

Waarom is de sport verdwenen uit het mbo?

Welke argumenten zijn er voor sport in het mbo?

Hoe krijgen we sport terug in het onderwijs?

Gaat de politiek ook bewegen?

De avond werd afgesloten door de directeur van De Rode Hoed Anneke Groen.

WAAROM IS DE SPORT VERDWENEN UIT HET MBO?

Op de vraag hoe het komt dat sport tien jaar geleden is verdwenen uit het mbo, antwoordt oud-staatssecretaris Margo Vliegthart, inmiddels voorzitter van de mbo-raad, dat nieuwe wetgeving en de wens van werkgevers veel invloed hebben gehad. Piet Boekhoud, bestuurder, is een andere mening toegedaan.

Lumpsum financiering

Tien jaar geleden werd de lumpsum financiering ingevoerd in het mbo. Lumpsum financiering betekent dat de overheid bestedingsvrijheid geeft aan scholen. Schoolbesturen krijgen een totaalbedrag voor personeelskosten en materiële uitgaven. Ze maken daarbij zelf uit hoe ze dat geld besteden. Dit heeft ertoe geleid dat op veel scholen sport en bewegen als vast onderdeel van de opleiding is verdwenen.

Vliegthart legt uit dat wetgeving en de invloed van werkgevers gezorgd hebben dat er geen sportonderwijs meer is in het mbo: 'Tien jaar geleden is de wetgeving veranderd en is het ROC tot stand gekomen. Het ROC biedt beroepsonderwijs aan iedereen tot de leeftijd van 65 jaar. Dit heeft tot gevolg dat niet alleen jongeren een opleiding volgen; twintig procent van de studenten is ouder dan 23 jaar.' Gymnastiek was geen verplicht onderdeel meer. Verder bepalen werkgevers, volgens Vliegthart, wat studenten moeten leren ter voorbereiding op het beroep. Gymnastiek hoorde daar niet bij. Het verschil met de middelbare school is dat het beroepsonderwijs in het teken staat van de beroepsuitoefening. Piet Boekhoud werkt al 36 jaar in het onderwijs en verklaart de omslag

Margot Vliegthart

FOTO: HANS DIJKHOFF

FOTO: HANS DIJKHOFF

Cees Vervoorn, twee uur bewegen per dag

FOTO: HANS DIJKHOFF

Piet Boekhoud, Deetman vond 18-jarigen volwassen

doordat kinderen van 18 destijds door Deetman en Ginjaar-Maas als volwassenen werden beschouwd en derhalve hun eigen keuzes moesten maken. Hij wil graag dat de politiek zich uit over de betekenis van bewegen in het onderwijs. Hijzelf is overtuigd van de noodzaak want 'we stikken van het ingewikkeld gedrag'.

WELKE ARGUMENTEN ZIJN ER VOOR SPORT IN HET MBO?

Alle sprekers waren het erover eens dat sport en bewegen een vast onderdeel moet zijn in het onderwijs. Het is goed voor de lichamelijke en geestelijke gezondheid, sociale vaardigheden en het bevordert integratie. Het bedrijfsleven is hierbij gebaat.

Ard Schenk: 'Te jong te oud'

De voormalige wereldkampioen schaatsen Ard Schenk is tegenwoordig fysiotherapeut en ontvangt in zijn praktijk steeds meer kinderen met rugklachten. Volgens Schenk een direct gevolg van te weinig beweging en slechte eetgewoonten. Schenk ziet dat mensen steeds jonger krakkemikkig worden. Schenk: 'Sport en bewegen is belangrijk om toekomstige problemen te voorkomen.' Cees Vervoorn, oud-olympisch sporter (hij zwom zichzelf in 1980 naar de vierde plaats, maar was ook in 1976 en 1984 van de partij) en inmiddels directeur van de Academie Lichamelijke Opvoeding in Amsterdam is het met Schenk eens. 'Er lopen al jonge kinderen rond bij wie ouderdomssuiker is geconstateerd.'

Van noodzaak naar nut

Anouchka van Miltenburg (VVD) ziet het verschil tussen nut en noodzaak. 'Vroeger was bewegen een vanzelfsprekend onderdeel van het leven. Maar door de auto is de noodzaak weggevallen en moeten we het bewust gaan doen.' Ook gelooft Van Miltenburg dat bewegen de prestaties van leerlingen bevordert.

Integratie

Onderwijsbestuurder Mohamed Sini ziet sport als een middel om dwars door de verschillen heen met elkaar op te trekken. Hij vindt het bovendien belangrijk dat het gefaciliteerd wordt omdat niet alle ouders de middelen hebben om kinderen aan het sporten te krijgen.

Ontwikkelen sociale vaardigheden

FNV-Jong voorzitter Judith Ploegman ziet nog een ander groot voordeel van bewegen en sport in het onderwijs. 'Een heleboel sociale vaardigheden worden aangeleerd door sport: samenwerken, incasseren, grenzen verkennen, discipline. Dat is erg goed voor het ontwikkelen van een stabiele persoonlijkheid.' Verder is Ploegman het met Sini eens dat sport bevorderlijk is voor de integratie.

Het bedrijfsleven is erbij gebaat

In een videoboodschap onderstreept SER-voorzitter Alexander Rinnooy Kan het belang van bewegen voor het bedrijfsleven en voor het goed functioneren van lichaam en geest. 'Tv en bioscoop ter ontspanning na een zware werkdag vindt iedereen normaal, maar het lichaam moet ook onderhouden worden. Mensen leren zorgvuldig om te gaan met het eigen lichaam, maar ook met dat van anderen.'

HOE KRIJGEN WE SPORT TERUG IN HET ONDERWIJS?

Met de verdwijning van sport in het onderwijs zijn ook veel faciliteiten verdwenen. Sportzalen zijn omgebouwd tot ict-ruimtes. Het aantrekken van sportdocenten en het bouwen van faciliteiten kost veel geld. Ook de leerlingen zijn veranderd. Het gevoel overheerst dat traditionele gymlessen niet meer voldoen, en dat studenten verleid moeten worden tot bewegen op een manier die hen aanspreekt.

Faciliteren van sport in het onderwijs

Margo Vliegthart constateert dat bij sommige scholen de gymzalen zijn verdwenen en vervangen door ict-ruimtes. 'Er zijn nieuwe faciliteiten nodig en infrastructuur. Het mag echter niet ten koste gaan van de rest van het onderwijs.' Hoewel de politiek nog niet bereid is geweest om geld en middelen te investeren, komt er volgens Vliegthart wel steeds meer beweging. Cees Vervoorn stelt voor om in het onderwijs aan veertien- tot achttien-jarigen minstens drie maal per week twee uur sport aan te bieden. Het liefst verplicht, maar anders in ieder geval de mogelijkheid bieden.

Gebruik maken van daluren sportverenigingen

Kees Hoogendijk van MKB Nederland vindt dat er creatiever

FOTO: HANS DIJKHOFF

Ard Schenk, ik zie de gevolgen in mijn praktijk

met het probleem moet worden omgegaan. Zo zijn er volgens hem voldoende sportverenigingen met daluren overdag waar scholen gebruik van kunnen maken. Ook het organiseren van een marathon of een hockeycompetitie kan studenten enthousiast maken om te sporten. Ondersteuning van het bedrijfsleven is wel gewenst.

Allianties, verleiden

Bernard Fransen speelt een prominente rol in de beweging die zich inzet voor sport in het mbo. Hij is inmiddels voorzitter van het College van Bestuur van ROC Midden Nederland en kan zich goed vinden in de suggestie van Hoogendijk. Hij wacht niet op de politiek en heeft zelf besloten sportonderwijs aan te bieden in niet-sportgerelateerde opleidingen. Hij is allianties aangegaan met sportverenigingen in de buurt, zodat het facilitair probleem is opgelost. Verder benadrukt hij dat het van belang is om leerlingen aan te spreken, te verleiden om te gaan bewegen. 'De traditionele gymnastiekles is passé. Wij richten ons op meer op populaire vormen van bewegen.'

Puntensysteem invoeren

Albron directeur Teun Verheij is de man van de eigen verantwoordelijkheid. Het gaat hem om het creëren van bewustzijn over gezondheid, en dat omvat niet alleen sport, maar ook eten en seks. Hij wil dat bewustzijn stimuleren door de leerlingen zelf keuzes te laten maken. Dus wat hem betreft worden er geen gymzalen gebouwd, maar wordt een puntensysteem geïntroduceerd. 'Dan kunnen studenten zelf kiezen wat ze doen, als ze het aantal punten maar halen.' Vliegenthart kan zich vinden in deze methode. Tegelijkertijd wil ze de scholen een zorgplicht opleggen. Ze kunnen hun facilitair probleem creatief oplossen door allianties aan te gaan met gemeentes en sportverenigingen om bestaande infrastructuur te benutten. Ook kan er gebruik gemaakt worden van de BOS-regeling. Dit is een regeling van het ministerie van VWS, die gemeenten de mogelijkheid biedt om de leefbaarheid in de wijk te verbeteren met sport- en beweegtrajecten.

Ouderen inzetten

Jack Justus coacht al 40 jaar hockeyers en heeft er veel plezier in. Oplossingsgericht roept hij dat er veel ouderen zullen zijn

die in beperkte mate het sporten op school willen begeleiden.

GAAT DE POLITIEK OOK BEWEGEN?

Een prangende vraag van Prakke is of de politiek ook gaat bewegen. Ofwel: is de politiek bereid om een duit in het zakje te doen? De aanwezige politici vermeden concrete toezeggingen, maar de overige sprekers waren duidelijk in hun mening bij wie de verantwoordelijkheid ligt.

De politici

Volgens Van Miltenburg staat sport bij de VVD op een hoge plek. Zij gelooft in de eigen verantwoordelijkheid van de scholen, maar stelt haar mening bij nadat een felle Bernard Fransen haar wijst op een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Gerdi Verbeet van de PVDA vindt dat de politiek mensen de gelegenheid moet geven om regelmatig te bewegen. Maar tegelijkertijd laat ze weten dat tot haar grote spijt het onderdeel sport en onderwijs niet opgenomen is in het verkiezingsprogramma van de PVDA.

Ageeth Telleman van D66 is voor meer creativiteit in het oplossen van vraagstukken. 'Sport moet aansluiten bij de beleavingswereld van jongeren en de sportvelden moeten niet verhuizen naar de randen van de stad. Het moet ook logistiek te combineren zijn.'

Overige sprekers

Ploegman vindt dat sport gewoon deel moet uitmaken van het onderwijsprogramma. 'Sommige dingen moet je gewoon leren omdat het goed voor je is.' Verheij zou willen dat de politiek geld aan jongeren geeft, vergelijkbaar met een OV-kaart. 'Je kunt bewegen ook een onderdeel maken van de burgerschapslessen. Aan de school laat je over hoe ze dat invullen.' Dit is koren op de molen van een sportdocent uit het publiek die Nijmegen opvoert als voorbeeld hiervan. 'Bij Zorg & Welzijn is een leerlijn ontwikkeld waarin sport een middel is om op stage te mogen. Sport wordt daar beschouwd als een teken van burgerschapscompetenties.' Jack Justus vraagt zich hardop af wat 'niet bewegen' de samenleving kost. Wordt het daarmee niet vanzelf een politieke verantwoordelijkheid?

AFSLUITING ANNEKE GROEN

In haar afsluiting bezorgde Anneke Groen Ard Schenk rode wangen toen ze openlijk bekende dat hij haar held was uit haar jeugd. Ze was onder de indruk van de manier waarop hij met zijn titel omging. Krachtig en bescheiden. Verlegen volgens Schenk. Zelf heeft Groen het sporten pas laat ontdekt, maar dat sterkt haar wel in de gedachte dat het een belangrijk en plezierig onderdeel van het leven is. Groen: 'Ook vanavond is het belang onderstreept en wil ik de nadruk leggen op de verbindende kracht die van het sporten uitgaat.'

CORRESPONDENTIE: boetes@planet.nl

BOEKBESPREKING

GRONDSLAGEN VAN 'VERANTWOORD' BEWEGINGSONDERWIJS

VERANTWOORD BEWEGINGSONDERWIJS

Als er bij de redactie een boek binnenkomt dat van belang is voor het werkveld, dan vragen we iemand om dat boek te recenseren. Meestal worden er dan twee tot drie kolommen aan besteed in het blad. Voor de bespreking van het proefschrift van Peter Heij waren echter meer woorden nodig. Een verhaal over een degelijk stuk werk met kritische kanttekeningen. Door: Edwin Timmers

Het is toe te juichen dat meer collega's verdieping voor zichzelf en het vak zoeken. Hebben we er samen dan wat aan? Is natuurlijk een logische vervolgvraag. Met die blik heb ik zijn verhaal gelezen.

Collega Peter Heij⁴ promoveerde in juni jl. aan de Vrije Universiteit te Amsterdam met een imposant proefschrift. Zowel in niveau als in omvang. Bij zo'n proefschrift begin je dan ook meestal achteraan. De uitgever komt daar met een voor mij prikkelende aanbeveling:

'...hij levert aanzetten tot een *radicale vernieuwing* van het bewegingsonderwijs' en 'De leerling als uitgangspunt betekent een pleidooi voor bewegingsonderwijs dat in het teken staat van het *respecteren en waarderen van verschillen* tussen leerlingen. Waar het traditionele onderwijs de neiging heeft om verschillen tussen kinderen weg te werken ter wille van externe geformuleerde en geobjectiveerde doelen, maakt Heij duidelijk dat respect voor verschillen inhoudt dat elk kind, rekening houdend met anderen, zijn eigen unieke bewegingsmogelijkheden moet kunnen ontwikkelen. Het gaat erom dat leerlingen tot 'lukken' kunnen komen. Tot lukken als mogelijke bijdrage aan geluk'.

Is dit proefschrift écht een aanzet tot deze radicale vernieuwing (vraag 1)? De vragen worden later beantwoord.

Er zijn veel auteurs die over opvattingen, concepten of grondslagen in het onderwijs schrijven. Zo houden in 1999 twee toonaangevende onderwijskundigen, Rudolf van den Berg en Roland Vandenberghe, een doorwrocht pleidooi voor 'leerling-respecterend onderwijs'¹, een omgaan met verschillen tussen leerlingen en leerprocessen. Dat wordt ook wel adaptief onderwijs ge-

noemd. Het beoogt een ononderbroken ontwikkeling van leerlingen te bevorderen in een klimaat van samenwerking. De verwachting is dat leerlingen gemotiveerd worden en hun leerpotentieel beter gaan gebruiken. Deze opvattingen worden later door anderen aangevuld met een pleidooi voor constructief onderwijs of authentiek leren. Doel is: zorg voor zelfvertrouwen, motivatie en competentie van de leerling in een 'krachtige' leeromgeving. Het zijn pedagogische én onderwijsopvattingen die samen het 'leren' van leerlingen een bepaalde context geven. Geeft deze studie ook zo'n context aan (vraag 2)?

Bewegingsonderwijs wordt door Heij bekeken met de bril van de pedagoog en filosoof. Hij laat zich hierbij inspireren door de bewegingsagoog Gordijn, de differentiedenker Levinas en de pedagoog Korczak. Bij de keuze van andere auteurs valt direct op dat hij zich beperkt tot de groep volgelingen van Gordijn en vakcollega's die het Arnhemse/Zwolse gedachtegoed koesteren. Daar is op zich niets mis mee. Beperking is nodig. Maar je kunt wel met dat inzoomen ontwikkelingen en opvattingen die in het (bewegings)onderwijs bestaan, gaan missen. Ik ben daarom nieuwsgierig of hij zijn keuzes voor grondslagen én onderwijsmethoden een duidelijke plaats in dat geheel weet te geven (vraag 3).

Hij doet een duidelijke poging om vanuit abstracte theorie tot 'richtingaanwijzers' voor de praktijkman en -vrouw te komen. Wordt een meer gewenste onderwijsaanpak en de wijze van leren van leerlingen breed uitgewerkt (vraag 4)? Dit is overigens bij voorbaat de meest moeilijke opgave. Je moet immers een brug bouwen terwijl je erover loopt.

Als eerste wil ik Peter Heij van harte complimenteren met deze degelijke studie en helder verhaal. Hij maakt keuzes duidelijk en geeft er een sterke onderbouwing aan. Het werken met vele citaten kan het bos aan het zicht onttrekken, maar dat gebeurt hier niet. In korte afwisselend gebruikte alinea's worden deze citaten in een perspectief geplaatst. De door hem onderschreven meningen worden duidelijk aangegeven. Hij zegt zijn studenten toe dat er een studieboekpublicatie volgt, maar volgens mij beantwoordt deze promotiestudie daar eigenlijk al ruimschoots aan.

ONDERWIJS: EEN KWESTIE VAN SAMEN DOEN!

DE LIJN VAN HET VERHAAL

Het onderzoek wil op *grondslagenniveau* een bijdrage leveren aan onderwijs waarin kinderen (beter) tot hun recht komen. Het gaat om waardetoekenningen, abstract en algemeen geformuleerde uitgangspunten of kortweg pedagogische opvattingen. Hij onderscheidt ze van vakdidactische uitgangspunten of onderwijsopvattingen en keuzes bij het praktisch didactisch handelen. Zijn 'richtingsaanwijzers' vatten dat samen. Pedagogische én onderwijsopvattingen vormen in didactisch jargon een 'vakconcept', waarin een rangorde in algemeenheid kan bestaan, maar wel sprake is van een samenhangend en logisch consistent geheel van wat je écht belangrijk vindt. Het vormt een kader waarbinnen dan vervolgens kan worden gehandeld. Dat vereist een eigen persoonlijke vertaling of concretisering in onderwijsmethoden. Grondslagen en vakdidactische uitgangspunten fungeren vooral als 'negatieve afgrenzingscriteria': 'alles is 'goed', als het maar niet in strijd is met...'.

De kern van het bewegingsonderwijs is volgens Heij: kinderen moeten zich bewegend kunnen ontwikkelen en zich bewegend thuis kunnen voelen in hun leefwereld. Een belangrijke rol hierbij is weggelegd voor de omgang van docent en kinderen. Beide maken volgens hem het bewegingsonderwijs 'verantwoord'.

In het eerste hoofdstuk wordt de gehanteerde onderzoeksoptiek verantwoord. Het onderzoeksobject wordt in twee stappen onderzocht:

- analyseren en expliciteren van de concepten 'relationaliteit, alteriteit en bewegingsonderwijs'
- beschrijven van aanzetten voor een theorie en praktijk van bewegingsonderwijs, waarin het 'relationele' en 'alteriteit van de ander' richtinggevend zijn.

Het praktisch belang van het onderzoek ligt in de uitwerking van grondslagen. Het wetenschappelijk belang ligt in een bijdrage aan de verdere kennisontwikkeling van de wijsgerige kinantropologie en een pedagogische theorie over intersubjectiviteit.

In het tweede hoofdstuk gaat het om 'de status van grondslagenonderzoek in een tijd (post modern) waarin afscheid is genomen van 'grote verhalen' en Heij bedoelt dan pedagogisch georiënteerde verhalen. Hij bepleit een bepaalde grondhouding die gekenmerkt wordt door:

- verantwoord omgaan met de mogelijkheden van de kinderen (rechtvaardigheid)
- ontvankelijkheid bevorderen voor verschillen tussen leerlingen (heterogeniteit)
- gericht op openheid in plaats van vastleggen op methodieken en uitvoerings-voorschriften (pluriformiteit).

In het derde hoofdstuk worden de begrippen relationaliteit, intersubjectiviteit en alteriteit (de ander is uniek anders) tegen het licht gehouden. Vooral Buytendijk, Gordijn en Tamboer zijn hierbij bronnen en leidraad. Centrale vraag is: wat is de aard van de intersubjectieve relatie? Het resulteert in een beschrijving van hoe je met het anders-zijn van en verschillen tussen leerlingen kunt omgaan.

In het vierde hoofdstuk vindt een conceptuele analyse van bewegingsonderwijs plaats. Als essentiële kenmerken worden genoemd en bepleit:

- bewegingsonderwijs als pedagogische activiteit
 - bewegingsonderwijs als beïnvloeding van bewegen.
- Het leidt tot de - hier verkorte - beschrijving van een relationeel bewegingsconcept:
- bewegen vindt in relatie met een omgeving plaats
 - bewegen is zich (een persoonlijk) bewegen
 - bewegen is handelen (doelgericht bewegen).

Leerlingen leren bewegings(handelings)problemen op te lossen. Hij benadrukt hier het belang van een eigen antwoord vinden door zelfwerkzaamheid.

In het vijfde hoofdstuk vindt een analyse plaats van relationele concepten in de bewegings- onderwijsstheorie van Gordijn en de zijnen. In de jaren '70/'80 worden de relationele uitgangspunten in de didactiek: activiteitsgebieden (bijv. spel), betekenisgebieden ('inlijven en uitmaken'), zinsamenhangen (hoe wordt er bewogen: wordt de springkast uitstellend gepasseerd of overbruggend?). In de jaren '90 e.v. vindt een verdieping van het pedagogische verschil denken plaats. Het gaat hier om een analyse van 'macht'(regel-, vorm- en prestatie-dwang) binnen sport- en bewegingssituaties. Aan het tot dan achterwege blijven van een filosofische doordenking van de intersubjectiviteit wordt de laatste jaren meer aandacht besteed. Dit proefschrift levert daar ook een bijdrage aan.

In het zesde hoofdstuk wordt geprobeerd een brug naar de praktijk te slaan en wordt duidelijk gemaakt hoe verantwoord bewegingsonderwijs op de werkvloer moet zijn. Het pedagogisch perspectief (waartoe?) kan worden samengevat in 'individualiteitsontwikkeling binnen sociale rechtvaardigheid'. Daarvoor moeten leerlingen kansen krijgen en mogelijkheden hebben om samen met anderen te ontdekken wie en wat ze zijn. Het is een nadruk op ontplooiën.

In het vervolg beschrijft Heij op hoofdlijnen de wat (=bij hem doel) en hoe-vraag en de nadruk op het toerusten van leerlingen. Bij het 'wat' gaat het om het zelf leren oplossen van specifieke bewegingsproblemen en strategieën verwerven voor het oplossen van nieuwe of andersoortige problemen in een ge-

wenste richting (competentiegericht). Het samen (relatiegericht) en min of meer zelfstandig (op autonomie gericht) oplossen wordt belangrijk gevonden. Het 'hoe geven we onderwijs?' wordt globaal beschreven aan de hand van de richting-aanwijzers: het anders-zijn van elke leerling én het respecteren/waarderen van verschillen tussen leerlingen. Dat laatste wordt ideaaltypisch tegenover elkaar gezet als (a) 'wegwerken van verschillen in niveauhomogene groepen' én (b) 'respecteren en waarderen van verschillen in verbindend presteren' en in niveauheterogene groepen. Alleen (b) is 'verantwoord' bewegingsonderwijs.

IS ER SPRAKE VAN EEN BREED-SPECTRUMVISIE?

De keuzes van zijn bronnen zijn niet opvallend, wel de inperking tot de groep Gordijn, zijn oud-leerlingen en volgers of sterk verwante meedenkers. Een overigens zeer creatieve en dynamische groep die in staat is gebleken tot de ontwikkeling van een consistente vaktheorie-praktijkrelatie. Er is hier sprake van een sterk toegespitst blikveld.

Het bewegingsonderwijs ontwikkelt zich natuurlijk niet alleen op het 'Gordijn'-eiland. In de maatschappij, het onderwijs en de rest van het bewegingsonderwijs in Nederland vinden ook vele ontwikkelingen plaats. Bijvoorbeeld het eerder genoemde 'leerling-respecterend onderwijs' en de thans geldende sociaal-constructivistische ideeën over onderwijs en hun nadruk op het belang van het zelf gewilde, gemotiveerde en actieve leren. Opvattingen die aansluiten bij Heij's pedagogische opvattingen.

Opvattingen die aanvankelijk door de 'grote drie' in ons vak (Gordijn, Groenman en Rijdsdorp) zijn geuit, zijn later door groepen van vakcollega's rond verschillende auteurs² verder uitgewerkt, (soms aanzienlijk) bewerkt en ook gekoppeld aan andere opvattingen. Uiteindelijk resulteert dit tot min of meer samenhangende (praktijk)theorieën. Waar de 'grote drie' onderling dialoog en debat uit de weg gingen, is dat ook het geval met de groepen ontwikkelaars. Heij mijdt jammer genoeg die analyse van andere verwante ontwikkelingen en hun opvattingen. Als hij ze al noemt, serveert hij ze vaak 'kort door de bocht' af.

Er zijn in de loop van jaren vele min of meer complete vakconcepten gepubliceerd. Vaak met een eclectisch karakter. Opvattingen uit verschillende stromingen worden daarin gecombineerd. Zo zou ik bijvoorbeeld de grondslagen van Heij zonder meer willen onderschrijven. Toch zal de uitwerking in mijn onderwijs sterk van zijn aangegeven 'richting-aanwijzers' afwijken. 'Niet in strijd met ...en toch niet conform'. Kan dat?

'Lukken moet voor geluk zorgen', maar... gaat het in het onderwijs niet om het leren, met inzicht leren en misschien zelfs leren (hoe te) leren bewegen? Hoe moet het bewegingsonderwijs vorm krijgen als je 'ontplooien' zo sterk laat domineren? Past het sturen van gedrag hier dan beslist niet bij? Vereist ontwikkelen van een kind juist geen 'banen van leerprocessen'? De 'richtingaanwijzers' zijn beperkt in aantal en geven één richting aan. Uitwerking van grondslagen zien als:

'mits niet in strijd met...', suggereert dat er meer invullingen mogelijk zijn. Een *antwoord op vraag 3 en 4*.

'SPORT EN BEWEGEN'

Het was Crum die de twee kanten van een medaille in elk onderwijsvak als eerste benoemde: zorg voor ontplooien en toerusten. Ook in dit proefschrift wordt er uitvoerig op ingegaan. Voor een niet-Gordijn kenner, zoals ik, blijft de kijk op dat 'toerusten' en met name de relatie bewegingsonderwijs-sport een bijzondere. Crum heeft met name in de jaren '70-'80, met veel overtuigingskracht, geprobeerd een brug te slaan naar een meer aan sport georiënteerd bewegingsonderwijs. Met name door te pleiten voor 'openheid' en veranderbaarheid van de sport. Ook Stegeman probeert voortdurende de relatie LO-sport op mogelijkheden te duiden. Heij toont hier een grote terughoudendheid en een voor mij verrassende 'oude kijk' op sport: 'wedstrijdsport, competitie, training, vergelijkend presteren'. Sport is toch steeds meer veelvormig geworden. Georganiseerd én ongeorganiseerd, competitief én recreatief, ruimte biedend aan meer en verschillende bewegingsmotieven. Rigide gedragscodes, bewegingsvoorschriften en dwingende regels zijn bij gebruik van sport(en) in de school sterk afgezwakt en gemodificeerd. Ook het omgekeerde zie je. Binnen de sport zelf is sprake van 'aanpassen aan wensen en behoeften van kinderen' of kindvriendelijker maken. Zo heeft Tamboer (2004) voor de KNVB een boeiend werkje over 'voetbal' geschreven, vanuit het perspectief dat leren voetballen in essentie leren van bewegingshandelingen is. Dat lijkt vloeken in de kerk, maar toont ook dat de sport met een andere bril naar bewegen kan kijken.

Sport is bij toepassing in het bewegingsonderwijs veranderbaar en wordt aan de mogelijkheden en interesses van leerlingen aangepast. Het is bovendien de aanpak die bepaalt in welke sfeer er wordt geleerd en hoe het 'ontplooien' kan worden gerealiseerd.

Sport vormt de kern van onze bewegingscultuur. Sporten zijn reële, authentieke praktijken. De jeugd moet daarmee kennis kunnen maken, én van leren. Heij wil sport alleen gebruiken als *middel* om te leren bewegen mits daarbij sprake is van 'verbindend presteren'. Tegelijkertijd praat hij over de 'vermaatschappelijking van het bewegingsonderwijs' en vindt hij 'cultuuroverdracht' belangrijk mits deze persoongericht en niet opbrengstgericht is. Bij 'maatschappelijk- of praktijkgericht onderwijs' ligt een keuze voor 'sport als doel én middel' meer voor de hand. Het is een keuze voor de grondslag 'sport-gerichte bewegingseducatie' in de betekenis van: een beetje beter leren sporten én leren bewegen c.q. leren oplossen van bewegings(handelings)problemen. Een *antwoord op vraag 2*.

LUKKEN EN LEREN IN PEDAGOGISCH PERSPECTIEF

De 'grote drie' benadrukten het pedagogisch belang van het bewegingsonderwijs. Heij betreurt het dat zo rond 1980 de aandacht voor het pedagogische perspectief in ons vak is gaan ontbreken. Hij baseert zich hierbij op de publicaties in het vakblad van de *Lichamelijke Opvoeding*. Die constatering vind

ik onterecht. Sinds Crum met zijn publicaties begon (en niet alleen hij) is het vakconceptueel denken inclusief de pedagogische uitgangspunten niet meer uit het blad verdwenen. Concepten zijn beschreven verantwoordingen (besproken vakbeeld³), af te leiden uit beschrijvingen van praktijken (geschreven/gesproken vakbeeld) en/of zichtbaar in het handelen van vakcollega's op studiedagen bij workshops en zeker af te leiden uit hun dagelijks handelen (geleefde vakbeeld). De vormingstheoretische benadering werd, evenals in de rest van het onderwijs, meer een leertheoretische benadering. Het accent in aandacht verschoof naar het '(hoe) leren van inhouden'. Het gaat hier echter niet, om met Heij te spreken, van het 'inslijpen van vormen', maar nog steeds om het realiseren van bedoelingen in een pedagogisch perspectief. Dat komt tot uiting in aanduidingen als 'meervoudige deelnamebekwaamheid' (Faber c.s.), 'veelzijdig, gevarieerd bewegingsonderwijs mét (voldoende) diepgang' (Timmers c.s.), 'zelfstandig en zelfsturend leren' (Van Mossel c.s.), 'sportgerichte bewegingseducatie' (groep ALO-Groningen). Het zijn grondslagen die dienen als context voor het leren en ontwikkelen van leerlingen. Heij spreekt weinig over 'leren' maar vooral over 'lukken' in de zin van 'kennismaken met bewegingsactiviteiten en probleemoplossingen'. Ik lees daar niet direct verbeteren of verdiepen van het bewegingsgedrag in. Leren hoort ook meer bij 'toerusten' en Heij legt het accent in het onderwijs meer op het 'ontplooiën'. Vandaar zijn opmerking: 'lukken om gelukkig te worden'.

In zijn 'richtingaanwijzers' wordt de pedagogische koers voor het onderwijs uitgezet. Die vertaling is interessant omdat hij daarmee onderwijsopvattingen gaat concretiseren. Bij 'goed' omgaan met verschillen pleit hij voor differentiatie in heterogene groepen. Differentiatie in homogene groepen wijst hij af. Verbindend presteren past hier bovendien ook beter bij. Als je echter het onderwijs tegelijk meer op-individuele-maat wilt maken en kinderen zich optimaal wilt laten ontwikkelen (vergelijkend presteren met jezelf), dan is gedoseerd werken met niveauhomogene groepen toch wel gewenst? Het is dan te gemakkelijk om het traditionele onderwijs (wat daar ook maar mee wordt bedoeld) te betichten van: 'de neiging hebben om verschillen tussen kinderen weg te werken ter wille van externe geformuleerde en geobjectiveerde doelen'. Vindt hij leerlijnen te voorschrijvend en te dwingend voor een zich optimaal ontplooiën? Betekenisgebieden zijn toch ook kaders bij het oplossen van problemen? Zijn pedagogische theorie hinkt hier op twee gedachten. Aan de ene kant wordt het beïnvloeden van het bewegen bepleit (een kerntaak). Aan de andere kant mag dat niet (te) sturend zijn. Ik begrijp die keuze niet. Een *antwoord op vraag 2 en 4*.

RADICAAL ANDERS?

Draagt het proefschrift bij aan een 'radicale vernieuwing van het onderwijs'? Nee, want vele vakcollega's zijn het eens over het pedagogisch belang van ons vak en handelen daar ook in de les naar. De vertaling van zijn grondslagen naar de praktijk

geeft voornamelijk één invulling aan en die is op zich niet vernieuwend. Hij noemt geen andere invullingen die onder zijn pedagogische condities toepasbaar kunnen zijn, maar laat dat open. Het benadrukken van het belang van het kind in 'verantwoord' (bewegings)onderwijs is goed voor (her)bezinning. Zijn heldere beschrijving, de keuze van zijn standpunten en sterke argumenten bieden een goede basis voor dialoog met de hele vakwereld. Radicaal nieuw zou daarom wél zijn als hij zijn proefschrift zou willen gebruiken als aanzet tot het inpolieren van onze 'eilanden'. Een samen zoeken naar meer verantwoord bewegingsonderwijs! Een *antwoord op vraag 1*.

NOTEN

- ¹ Zie Berg, R. van den & Vandenbergh, R. (1999). *Succesvol leidinggeven aan onderwijsinnovaties. Investeren in mensen*. Samson: Alphen aan den Rijn.
- ² Tot de 'vakgroep van Gordijn' behoren bijvoorbeeld: Van de Berg, Crum, Hazelebach, Loopstra, Meerdink, Van de Paalen, Stegeman. Tot de vakgroep 'Groenman/Rijsdorp' behoren bijvoorbeeld: Bos, Broeke, Brouwer, Faber, Houthof, Kan, Massink, Van Mossel, Oosterlee, Mooy, Timmers, Westerhof. Met excuses voor collega's die ik hier ben vergeten.
- ³ Zie Kwant, R.C. (1966). *Wijsbegeerte van de ontmoeting*. Utrecht: Spectrum.
- ⁴ Heij, P. (2006). Grondslagen van 'verantwoord' bewegingsonderwijs. Filosofische en pedagogische doordenking van relationeel gefundeerd bewegingsonderwijs. Budel: Damon.
Peter Heij is als hogeschooldocent werkzaam bij de lerarenopleiding Lichamelijke Opvoeding aan de Calo, Chr. Hogeschool Windesheim te Zwolle. Zijn onderwijs heeft betrekking op de grondslagen en geschiedenis van bewegingsbeïnvloeding in onderwijs, gezondheidszorg en vrije tijd.

CORRESPONDENTIE: e.i.timmers@pl.hanze.nl

AFDELINGEN

N.W. VELUWE

Nieuw mailadres secretaris
josrijpert@planet.nl

AGOV

Algemene Ledenvergadering
Datum: maandag 11 december
Tijd: 19.30 uur
Plaats: De Jaap Edenbaan

Na de vergadering
'Schaatsen gericht op eigen vaardigheid'

TWENTE

De bijscholing in 2007
9 en 23 januari: cursus EHSBO
Januari: Zelfverdediging voor jongens
15 maart: Van stoeien naar judo
22 mei: Frisbee

39STE THOMAS

ORIËNTATIEDAG
'De sectie LO; Spil of Speelbal'
Datum: vrijdag 15 december

KVLO

ONDERWIJSKUNDIGE ZAKEN VO

NIEUWSBULLETIN VOORTGEZET ONDERW

In dit bulletin komen de volgende onderwerpen aan de orde:

- 1 het basisdocument voortgezet onderwijs
- 2 onderwijstijd in de onderbouw VO
- 3 onbekwaam lesgeven
- 4 veiligheid
- 5 PPSI conferentie
- 6 hoofddoekjes.

Door: *Alien Zonnenberg*

1 Het basisdocument voortgezet onderwijs nadert haar voltooiing. Het eerste deel zal op de studiedag voortgezet onderwijs van 1 februari te Groningen worden gepresenteerd en inmiddels worden er alweer voorbereidingen getroffen voor het tweede deel, waarvoor de KVLO opnieuw een veldaanvraag aan de SLO heeft gedaan. Het tweede deel van het basisdocument zal bestaan uit praktisch beeldmateriaal met doorkijkjes van de leerlijnen uit deel I. De bedoeling is dat het filmmateriaal een interactief karakter krijgt door de beelden op de KVLO-website te plaatsen en de gebruiker uit te nodigen om mee te werken. De diverse invalshoeken van de onderbouw worden voorzien van inspirerende voorbeelden van actueel bewegingsonderwijs, bijvoorbeeld rond thema's en projecten die al dan niet vakoverstijgend zijn. Tevens zal er aandacht zijn voor een digitaal leerlingvolgsysteem. De ontwikkeling van dit tweede deel gaat samen met het Netwerk onderbouw voortgezet onderwijs, die een veldaanvraag heeft gedaan aan de SLO ter ondersteuning. Het ontwikkelen van thema's en inspelen op projecten vanuit het vakgebied 'Bewegen en sport' en aansluiten op andere vak- en leergebieden waarbij de kwaliteit en kwantiteit van het bewegingsonderwijs geoptimaliseerd wordt, is het streven.

2 Onderbouw voortgezet onderwijs: De inspectie gaat toezien op de naleving van de onderwijstijd. Gelukkig is de borging voor LO een goede impuls. Voor de onderbouw moet in totaal 1040 klokuren per jaar worden behaald. In de eerste twee leerjaren van de onderbouw moeten ten minste 1425 klokuren worden verzorgd op basis van de 58 globale kerndoelen. De functie van deze wettelijke normen onderwijstijd zijn ten eerste de borging van de kwaliteit uitgedrukt in minimaal aantal uren begeleide onderwijstijd en ten tweede is het een bekostigingsvoorwaarde. De kerndoelen zijn per augustus 2006 in werking getreden. Voor de goede kerndoelen verwijs ik naar het artikel 'Basisdocument als identiteitsbewaker' op pagina 6 e.v..

KERNDOELEN 'BEWEGEN EN SPORT'

- 53 De leerling leert zich mede met het oog op buitenschoolse beoefening op praktische wijze te oriënteren op veel verschillende bewegingsactiviteiten uit gevarieerde gebieden als spel, turnen, atletiek, bewegen op muziek, zelfverdediging en actuele ontwikkelingen in de bewegingscultuur, en daarin de eigen mogelijkheden te verkennen.
- 54 De leerling leert door middel van uitdagende bewegingssituaties zijn bewegingsrepertoire uit te breiden.
- 55 De leerling leert de hoofdbeginselen van de bewegingsactiviteiten op eigen niveau toe te passen.
- 56 De leerling leert tijdens bewegingsactiviteiten sportief te zijn, rekening te houden met de mogelijkheden en voorkeuren van anderen, en respect en zorg te hebben voor elkaar.
- 57 De leerling leert eenvoudige regelende taken te vervullen die het mogelijk maken, zelfstandig en samen met andere leerlingen bewegingsactiviteiten te beoefenen.
- 58 De leerling leert door deel te nemen aan praktische bewegingsactiviteiten de waarde van het bewegen voor gezondheid en welzijn kennen en ervaren.

3 Onbekwaam lesgeven. De onderwijsvernieuwingen in de onderbouw van het voortgezet onderwijs heeft op verschillende scholen, die in leerteams werken, geleid tot het onbekwaam lesgeven in 'bewegen en sport'. De collega tekenen of muziek geeft aan de hand van een curriculum als coach of trainer de lessen bewegingsonderwijs, terwijl de bekwaamheid daarin ontbreekt. De KVLO acht dit een ongewenste ontwikkeling en in het licht van de Wetgeving BIO (Beroepen in het Onderwijs), waarin de leraar zowel bevoegd als bekwaam dient te zijn, kan dit ook niet de bedoeling zijn. Graag horen wij van onze leden of dit onbekwaam lesgeven van collega's regelmatig voorkomt. De actie van de KVLO is erop gericht duidelijke voorlichting te geven aan het bevoegd gezag van scholen inzake kwaliteit, veiligheid en aansprakelijkheid. De scholen die dit betreft adviseren wij dan ook om de ouderaad van de school hiervan in kennis te stellen, vaak is van die zijde meer invloed te verwachten ten aanzien van de zorg voor de veiligheid en de kwaliteit van het onderwijs.

4 Veiligheid. Steeds minder scholen weten een antwoord op gedragsproblemen, het aantal meldingen van schorsingen en verwijderingen neemt toe met ruim zes procent. Ondanks de maatregelen die scholen treffen, geven scholen aan dat het hen niet lukt om een goed antwoord te vinden op zeer ongewenst gedrag. Het aantal meldingen van diefstal

ONDERWIJS

daalde, terwijl het aantal meldingen en schorsingen naar aanleiding van fysiek geweld is gestegen evenals het 'verzuim'. Dit staat in de publicatie van de Inspectie van het Onderwijs die dit bericht in april publiceerde over het schooljaar 2004/05. Op tien procent van de scholen die geen meldingen doorgaven kan volgens de inspectie het beleid goed functioneren, echter de mogelijkheid bestaat dat die scholen geen gegevens registreren uit angst het imago van de school te schaden. De komende tijd gaat de inspectie het beleid omtrent ongewenst gedrag nadrukkelijk onderzoeken op effectiviteit en adequate aanpak. De inspectie verhaalt tevens over een zorgelijke toename van bedreigingen van medeleerlingen via internet, echter de aanpak daarvan is eenvoudiger doordat de dader goed is op te sporen.

- 5 De conferentie van de Projectgroep Preventie Seksuele Intimidatie (PPSI) bracht op 5 oktober jl. ruim 300 deelnemers, meest vertrouwenspersonen, naar Amersfoort. Het onderwerp 'Meidenintimidatie' werd uitgelicht door lezingen en de film 'Mean Girls over Queen bees and Wannabees'. Die dag werd een oproep gedaan aan iedere leraar om zicht te krijgen op dit fenomeen. Was het pesten al een fenomeen wat vooral onder jongens werd onderzocht en op school aangepakt; meidenintimidatie heeft haar eigen, minder zichtbare, maar niet minder schadelijke vorm. Bijzondere aandacht was er ook voor allochtone meidenculturen in relatie tot medeleerlingen en docenten. De conferentie wordt in januari 2007 herhaald. Veel praktische informatie kunt u vinden op www.PPSI.nl

6 Hoofddoekjes. De Wet- en regelgeving hieromtrent is de afgelopen jaren aangescherpt mede door recente uitspraken van de Commissie Gelijke Behandeling (CGB) inzake kledingvoorschriften op scholen.

Voorschriften over het dragen van een hoofddoek worden aan scholen zelf overgelaten. Een hoofddoekverbod kan echter leiden tot onderscheid op grond van godsdienst. En kledingvoorschriften die bedoeld of onbedoeld onderscheid maken op grond van levensovertuiging zijn in ons land verboden. Er zijn twee uitzonderingen:

- 1 een *bijzondere school* mag eisen stellen aan leerlingen en personeel die nodig zijn voor het verwezenlijken van de grondslag van de school. Volgens de CGB mag een kledingvoorschrift op een bijzondere school, bijvoorbeeld een verbod op het dragen van hoofddoekjes, alleen worden toegepast als het beleid consequent wordt gevoerd en gehandhaafd in het licht van de grondslag van de school
- 2 als er een *objectieve rechtvaardigingsgrond* is voor het stellen van kledingvoorschriften die de vrijheid van godsdienst raken. Zo kan een voorschrift ten aanzien van het dragen

van (sport)hoofddoekjes tijdens de gymles, gerechtvaardigd worden op grond van veiligheidsvoorschriften.

De kledingvoorschriften die een school stelt moeten in ieder geval altijd in een gedragscode worden opgenomen, die voor een ieder op school bekend en toegankelijk moet zijn. Ook de redenen van de gestelde eisen zoals communicatie, identificatie en veiligheid dienen- met het oog op het voldoen aan de objectieve rechtvaardiging- uitdrukkelijk te worden vermeld.

Ter illustratie een voorbeeld van een uitspraak van de CGB over kledingvoorschriften:

Een school heeft als kledingvoorschrift bij de gymlessen het dragen van een T-shirt en een korte broek. Voor leerlingen die vanwege hun geloofsovertuiging niet in de voorgeschreven kleding aan de gymlessen mogen deelnemen, geeft de school hierop een uitzonderingsbepaling aan: voor hen bestaat de mogelijkheid om in een legging en met een sporthoofddoekje mee te doen. Het doel van de kledingvoorschrift is het waarborgen van veiligheid, hygiëne en herkenbaarheid tijdens de les LO. De CGB vindt de uitzonderingsbepaling te beperkt opgesomd: nog steeds bestaat de mogelijkheid dat bepaalde leerlingen vanwege hun geloofsovertuiging niet mee mogen doen met gym, ook niet in een legging en met een sporthoofddoek op. Het kledingvoorschrift is daarom niet objectief gerechtvaardigd, zodat er nog steeds sprake kan zijn van een verboden onderscheid in religie en dus strijd met de Wet Gelijke Behandeling.

De CGB geeft met deze uitspraak aan dat in iedere situatie kritisch moet worden bekeken of de kledingvoorschriften voldoen aan de criteria van de CGB.

Deze criteria zijn:

- a. er moet een legitiem doel zijn
- b. het doel moet zwaarwegend zijn
- c. het doel mag niet discriminerend zijn

Overigens kan een school kan haar (concept)kledingvoorschrift voorleggen aan de CGB ter goedkeuring.

Samenvattend: kledingvoorschriften t.a.v. hoofddoekjes in de gymlessen zijn mogelijk als deze voorschriften een legitiem en zwaarwegend doel dienen (bijvoorbeeld het waarborgen van veiligheid in de gymlessen), in verhouding staan tot het doel dat gediend wordt en deze voorschriften geen onderscheid maken op grond van levensovertuiging.

(M.m.v. Sandra Roelofsen, IRP.)

CORRESPONDENTIE: Alien.zonnenberg@kvlo.nl

NASCHOLING

GRONINGEN 1 FEBRUARI 2007

LANDELIJKE ALO/KVLO STUDIEDAG VOOR

De vierde landelijke ALO/KVLO studiedag voor het voortgezet onderwijs zal op donderdag 1 februari 2007 worden gehouden op de HIS te Groningen. De kern van deze studiedag is docenten te begeleiden het vak beter te profileren en goed te onderbouwen door zich blijvend te ontwikkelen in vakkennis en bruikbare onderwijsvernieuwingen. Door Mark-Jan Mulder en Alien Zonnenberg

Op deze studiedag zal het startschot worden gegeven voor het basisdocument bewegingsonderwijs' voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Dit kwaliteitsinstrument is gemaakt om docenten te ondersteunen in het beoordelen van het niveau van deelnemen van leerlingen aan bewegingssituaties. Dit naar aanleiding van de globalisering van de kerndoelen. In aansluiting op deze opening zal Gert van Driel het eerste exemplaar van het basisdocument aanbieden aan de ontwikkelgroep.

START

Harry Stegeman, Peter Heij en Edwin Timmers bevragen elkaar op 'wat hen nu beweegt en staande houdt' in deze roerige tijden waarin op het gebied van bewegen en sport veel gebeurt. Het 'Cabaret Duet' zorgt voor de nodige verheldering. Daarna is er aandacht voor drie thema's

Thema I Doorlopende leerlijnen. Het basisdocument voor de onderbouw van het VO

Thema II 'Bewegen en Sport' een kwestie van leren door transfer!

Thema III Docentenondersteuning met diverse onderwerpen.

Tijdspad: keuze uit 3 of 4 rondes.

09.30 - 10.00 uur aankomst, inschrijven en koffie

10.00 - 11.00 uur opening met Harry Stegeman, Peter Heij en Edwin Timmers met Cabaret Duet in debat

11.15 - 12.30 uur workshopronde 1

12.30 - 13.00 uur lunch

13.00 - 14.15 uur workshopronde 2

14.15 - 14.30 uur thee/fris

14.30 - 15.45 uur workshopronde 3

15.45 - 16.30 uur afsluitend borrel

17.00 - 18.00 uur dinerbuffet

THEMA I: DOORLOPENDE LEERLIJNEN**1 Basisdocument bewegingsonderwijs onderbouw VO**

In deze dubbele workshop laten we u in praktijk en theorie kennismaken met het basisdocument bewegingsonderwijs voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs, dat we de afgelopen twee jaar ontwikkelden. Dit document werd door SLO als veldaanvraag voor en in een ontwikkelgroep samen met de KVLO ontwikkeld als instrument om richting te kun-

nen geven aan de kwaliteit van het bewegingsonderwijs/de lichamelijke opvoeding in de vernieuwde onderbouw van het VO. In dat proces werden we ondersteund door een brede resonansgroep van collega's uit scholen en opleidingen.

In de workshop gaan we eerst praktisch aan de slag met de kernactiviteiten uit het document. Al doende ervaart u hoe we de beoogde kwaliteit hebben proberen te 'vangen'. Tevens leert u de ontwikkelgroep kennen. Daarna gaan we nabespreken en staan, naast de inhoud, de betekenis en het gebruik van het basisdocument centraal.

Bijzonderheden

Het aanbod aan praktijk is breed en gevarieerd, net als in de onderbouw van het vo. Op de dag zelf wordt u - net als we op school in de onderbouw ook doen - wel ingedeeld bij één van de onderdelen. Als u kleding en schoeisel voor binnen en buiten en zwemkleding meeneemt komt dat allemaal in orde. Workshopleiders: De ontwikkelgroep basisdocument VO bestaat uit Gerie ten Brinke, Berend Brouwer, Dic Houthoff, Maarten Massink, Chris Mooij, Ger van Mossel, Eric Swinkels en Alien Zonnenberg. (Type, praktijk/theorie)

THEMA II: 'BEWEGEN EN SPORT' EEN KWESTIE VAN LEREN DOOR TRANSFER! (HIS/ALO)

Bij elke workshop van dit thema ontvangen de deelnemers een handleiding voor het zelf ontwerpen van meer 'actief leren onderwijzen bij sport en bewegen door het toepassen van transfer' en een toelichting op alle workshops van dit thema.

2 Leren sporten én bewegen: een kwestie van leren door transfer!

Ontwerpen van leeromgevingen die leerlingen tot breed en diepgaand leren kunnen stimuleren. Leren leren is namelijk geen kunst en maakt het leren toepasbaar in vele situaties. We moeten alleen zelf leren slim les te geven.

Workshopleider: Edwin Timmers

Praktijk/theorie.

3 Atletiek: de ultieme meerkamp!

Een in meerdere domeinen geïntegreerd periodeplan, waarin leerlingen zichzelf en anderen op een uitdaging voorbereiden. Workshopleiders: Sierd Wijnalda en Jur Roemers. Praktijk.

G VOORTGEZET ONDERWIJS

4 Sporten én bewegen door sporteducatie units

Afstemmen van leren sporten en bewegen in Buurt, Onderwijs en Sportorganisaties. Het leren construeren van je eigen sportsituaties binnen de BOS-driehoek. Hoe kan de sportleerbaar de transfer tussen deze organisaties binnen de ecologische leef- en woonomgeving van jongeren bevorderen?

Workshopleider: Ben Blikman.

Praktijk/theorie.

5 Leren spelen door basketballen

We geven onderwijs op twee fronten tegelijk: leren spelen én leren basketballen. Door het in de rol van coach of scheidsrechter toepassen van schema's, werkpatronen en vuistregels/principes levert elk sportspel een bijdrage aan het spelen.

Workshopleiders: Mike Baalmans en Jorg Andrée.

Praktijk.

6 Actief unihockey leren spelen én onderwijzen: Teaching Games for Understanding!

Ze tonen toepassingen van het 'actief leren onderwijzen' zoals we dat in een project samen met vakcollega's en sporttrainer-coaches proberen te ontwikkelen. In onze aanpak borduren we voort op een internationale stroming op het gebied van spelonderwijs.

Workshopleiders: Jorg Andrée en Dinant Roode.

Praktijk.

7 Taakgericht leren turnen én leren bewegen op, aan en over toestellen

Door welke taken en leermiddelen is het mogelijk om zelfstandig en veilig te laten turnen. Bestaat er zoiets als competentiegericht leren turnen? Welke consequenties heeft dit voor onze les?

Workshopleider: Mark Jan Mulder en Jettie Nieuwenhuis.

Praktijk.

8 Onderwijs met klasse: constructie van taken

Een actieve participatie en zelfsturing van het leerproces binnen de lessen bewegingsonderwijs in een taakgerichte aanpak. Vanuit deze aanpak zullen effecten van leren en mogelijkheden van assessments de revue passeren.

Workshopleider: Wim van de Mark en Dinant Roode.

Praktijk/theorie.

THEMA III: ONDERSTEUNING COLLEGA'S KVLO

9 KVLO-registratie en de Wet BIO

De Wet BIO (beroepen in het onderwijs) is per 1 augustus 2006 in werking is getreden. In deze wet staan de bekwaamheidseisen voor leraren en ondersteunend personeel in het primair,

voortgezet (speciaal) onderwijs, het beroepsonderwijs en de volwassenen educatie. Vanaf deze datum geldt ook het Besluit Bekwaamheidseisen Onderwijspersoneel dat berust op de Wet BIO. Met ingang van dit schooljaar zijn scholen verplicht om van alle leraren een bekwaamheidsdossier te onderhouden. Vaak zal dit betekenen dat de personeelsleden zelf de bewijsstukken aandragen. Onderdelen voor het bekwaamheidsdossier kunnen zijn: een actueel curriculum vitae, getuigschriften, persoonlijk ontwikkelplan, resultaten van afspraken van functionerings- en beoordelingsgesprekken en scholingen. Registerleraar worden? Wat zijn de kansen voor het individu en de beroepsgroep?

Workshopleider: Hilde Bax.

Theorie.

10 Accommodatie en vakvisie

Hoe maak je een plan voor een nieuwe of vervangende accommodatie. Van vakvisie, naar een plan voor de praktijk. In deze workshop worden kapstukken voor de vertaalslag naar accommodatiebeleid van de school gegeven.

Workshopleiders: Miriam Hoogendijk en Alien Zonnenberg.

Theorie.

11 Alliantie School en sport samen sterker

De alliantie school en sport heeft als doel dat in 2010 90% van alle leerlingen iedere dag kan sporten door samenwerkingsvormen tussen onderwijs en de georganiseerde sport. Hoe ziet het tienpuntenplan van de KVLO eruit? Wat betekent dit de komende jaren voor de docenten LO in het primair, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs.

Workshopleider: Gert van Driel

Theorie.

12 Zorgleerlingen in de klas

Er is de laatste jaren duidelijk sprake van een toename van het aantal probleemkinderen in het voortgezet onderwijs. De zorgplicht waar scholen mee te maken krijgen zal dit probleem nog versterken. In deze workshop willen wij kort uitleggen wat de zorgplicht nu concreet inhoudt, wat 'rugzakkinderen' zijn. Daarnaast willen we handvatten aanbieden hoe je als leraar binnen de lessen LO kunt werken met deze zorgkinderen.

Workshopleiders: Yvonne Sanders en Ben Molenaar.

Theorie.

Inschrijfformulier Studiedag Voortgezet onderwijs 2006

Donderdag 1 februari 2007, Hogeschool Instituut voor Sportstudies te Groningen

Naam: _____ Adres: _____

Postcode: _____ Woonplaats: _____

Telefoon: _____ E-mail: _____

Bank/girorek.: _____ t.n.v.: _____

O Leraar LO

O Anders, nl: _____

Lid KVLO: ja / nee Lidmaatschapsnummer*:

kandidaat lid KVLO: ja / nee Lidmaatschapsnummer*:

*(zie adressticker vakblad, zonder lidmaatschapsnummer brengen wij het hoogste bedrag in rekening)

NB: betaalt per éénmalige incasso en gaat hiermee akkoord door ondertekening. Deze incasso is onherroepelijk.

Het inschrijfgeld bedraagt € 105,- (lunch inbegrepen) voor KVLO-leden (studentlid € 45,-) en € 150,- voor niet leden (student € 75,-).

O Ik neem deel aan het buffet € 25,- ja / nee

Handtekening voor akkoord: _____

Ik heb belangstelling voor de volgende workshops:

Nr. workshop	Titel van de workshop
1 _____	_____

2 _____	_____
---------	-------

3 _____	_____
---------	-------

Tweede keus

1 _____	_____
---------	-------

2 _____	_____
---------	-------

3 _____	_____
---------	-------

Dit formulier volledig ingevuld in een envelop (zonder postzegel) opsturen naar:

Bureau KVLO

Antwoordnummer 6030 3700 VB Zeist

Uiterste inschrijfdatum: 15 december 2006

*Medio januari ontvangt u een inschrijvingsbewijs met programma en routebeschrijving.**Informatie over de inschrijving is bij Astrid van der Linden (VAS) te verkrijgen, tel.: 030 693 7677.**Bij overinschrijving gaan KVLO-leden voor op niet-leden.*

MET TESTOSTERON NIETS NIEUWS ONDER DE ZON

Aansprekende sportprestaties zijn een motivatie voor onze leerlingen om zelf ook te gaan sporten. Omgekeerd zijn sport-schandalen (uit de hand gelopen voetbal interlands met twintig gele en rode kaarten, kopstoten uitgedeeld door getergde voetbalidolen) een negatieve prikkel en moeilijk uit te leggen aan onze leerlingen.

De sportwereld is in de zomermaanden opgeschrikt door dopingschandalen: Twee favorieten voor de eindzege van de Tour de France werden de dag voor de start beschuldigd van het gebruiken van stimulerende middelen en nog voor ze een pedaalslag konden maken, werden ze door hun ploegleiding uit het deelnemersveld geschrapt.

De overwinning van de Amerikaan Floyd Landis was een verrassing en zijn doorzettingsvermogen om uit verloren positie terug te komen werd alom gewaardeerd. Deskundigen (oud-wielrenners, sportverslaggevers en de minister van buitenlandse zaken) hadden hem na zijn verlies in de zestiende etappe onmiddellijk afgeschreven als kanshebber voor de tourzege van 2006. Toch kwam Landis de volgende dag op eigen kracht terug: fantastisch wat een motivatie en wat een herstellervermogen. Op de tv kon je zien hoe hij zijn hoofd voortdurend koelde met aangereikt water en zo buiten bereik van zijn concurrenten bleef. Dat was blijkbaar het geheim: in deze warme omstandigheden moet je niet alleen veel drinken, je moet je lichaam zoveel mogelijk koelen!

Een paar weken later blijkt er in de plas van Landis testosteron te zitten. De schurk had dus gewoon stimulerende middelen gebruikt om zijn nederlaag van de dag ervoor goed te maken.

De uitslag gaf aan dat Landis testosteron had gebruikt. Er was ook een te hoge verhouding in zijn plas van testosteron en een voorvorm van testosteron: het epi-testosteron (1:11 in plaats van 1:4). Verder bleek niet alleen het eigengemaakte testosteron te zijn gevonden, maar ook een niet-eigengemaakt, dus buiten het lichaam gesynthetiseerd testosteron. Ontkennen door Landis had dus geen enkele zin; ook niet dat hij beweerde dat hij de avond tevoren veel alcohol had gedronken. Alcohol verdunt de urine maar verandert niets aan de testosteronverhouding en ook niet aan extern ingespoten testosteron. Daarna beweerde hij door de warmte sterk te zijn uitgedroogd en daardoor er relatief veel testosteron achterbleef in zijn met veel moeite afgestane plas. Kan ook niet kloppen omdat dit ook de verhouding niet beïnvloedt en helemaal niet dat er ander testosteron werd gevonden.

Testosteron is een mannelijk geslachtshormoon dat spierbevoorderend is. Mannen (en vrouwen) produceren dit zelf en alleen een hele hoge concentratie in de plas is verdacht. Het kan betekenen dat er testosteron is geslikt of gespoten.

Inmiddels zijn de opsporingsmethoden zo ver gevorderd dat ook kan worden vastgesteld of dit komt doordat de sporter toevallig veel testosteron produceert (Gert-Jan Theunissen heeft dit indertijd van zichzelf beweerd) of dat het van buiten komt.

Landis is dus een oplichter die niet op eigen kracht de tour heeft gewonnen: inleveren die gele trui en alle daarmee gepaard gaande miljoenen euro's. Van held tot oplichter binnen enkele weken tijd. Het kan verkeren.

Onmiddellijk werd de relatie gelegd van zijn testosterongebruik met zijn overwinning in die gedenkwaardige zeventiende etappe. Had Landis na zijn inzinking, die avond behalve flink alcoholgebruik ook testosteron laten inspuiten?

Als hij dat heeft gedaan is hij een domoor met een medische en trainingsstaf die nog dommer is, want zij konden beter weten. Daar zijn twee redenen voor:

- 1 het hormoon testosteron (evenals alle andere androgene hormonen, stimuleert de spieropbouw, maar enig effect kan pas worden verwacht na enkele weken van herhaalde toediening
- 2 testosteron stimuleert de eiwitopbouw en spiervezels bestaan uit eiwit, zodat de spieren dikker worden en het gevolg is dat de spieromvang toeneemt en de sporters worden sterker. Landis is echter een duuratleet die voordeel heeft van slanke spieren met een uitstekende doorbloeding en daar werkt testosteron niet op. Integendeel dikkere spieren met een gelijkblijvende doorbloeding leiden tot een minder uithoudingsvermogen.

Dus als Landis testosteron heeft gebruikt heeft het niet kunnen werken en als het zou werken, zou hij zichzelf daarmee benadelen en nooit die voorsprong daaraan kunnen toeschrijven en ook niet zijn eindzege van de Tour de France 2006.

Dreigen door de organisatie voor het begin van de meerdaagse wedstrijd, strenge controles tijdens de wedstrijd helpen niet: sportfanaten gaan hun eigen gang geholpen door verzorgers die ondeskundig zijn en gretig verdienen aan overbetaalde risicoloze sportidolen.

Meer rustdagen geeft de mogelijkheid om op de wedstrijddagen harder te rijden en minder kilometers per dag stimuleert tot een hogere gemiddelde snelheid. Landis was niet aanwezig bij de presentatie van het parcours van de volgende Tour. Het verschilt allemaal niet zoveel van afgelopen jaren. Er zullen wel weer dopingschandalen zijn. Het programma zal daar niets aan veranderen.

De vraag is of wij door moeten gaan met dopingcontroles; moeten de bonden de individuele sporter beschermen tegen stimulerende middelen? Kunnen we dat niet beter overlaten aan een verantwoorde medische begeleiding?

Sportgeneeskundigen hebben die verantwoordelijkheid te nemen zowel voor het advies aan sporters als aan organisatoren van sportwedstrijden. Deskundigheid is de leidraad bij begeleiding van sporters.

Dan zou ook Landis weten dat er met testosteron niets nieuws onder de zon is.

IRP

DE IRP- PRAKTIJK

De afdeling individuele rechtspositie biedt hulp en bijstand bij allerlei vragen en problemen die voortvloeien uit de werksituatie van leden van de KVLO. Deze juridische bijstand geldt voor leden werkzaam in en buiten het onderwijs. Om een indruk te geven van de zaken die dagelijks op de afdeling Rechtspositie behandeld worden, in deze rubriek een selectie uit gestelde vragen. Door: mr. Sandra Roelofsen

De heer Brandsma, docent LO te G., belde op met de volgende vraag: *Ik kan me herinneren dat er vroeger een regeling was waarbij je als docent een vergoeding kreeg als je stagiaires begeleidde. Volgens mijn directeur bestaat deze regeling niet (meer), klopt dat?*

Het is inderdaad niet gebruikelijk dat een stagevergoeding toekomt aan de begeleider, althans in de (al weer veranderde) regelgeving was bepaald dat een stagebegeleidingsvergoeding aan de school toekomt. De regeling was bedoeld om de lerarenopleidingen in staat te stellen zo'n stagevergoeding uit te keren aan scholen die studenten begeleiden in hun stage. Door deze vergoeding werd stagebegeleiding gefaciliteerd. Ongeacht de vergoeding die uw school kreeg voor het begeleiden van stagiaires, dient u voor die structurele begeleiding mijns inziens wel ruimte te krijgen in uw jaartaak. De regeling betreffende stagebegeleidingsvergoedingen is per 1 januari 2006 komen te vervallen. Wel worden per 1 augustus 2006 extra middelen aan de school toegekend voor de professionalisering van onderwijspersoneel. Middelen die onder meer bedoeld zijn voor zij-instroom, begeleiding van studenten en beginnende leraren. Er is dus op dit moment geen sprake meer van geoormerkte stagebegeleidingsvergoedingen.

Een beetje school dient tegenwoordig een veelheid aan werkweken naar het (verre) buitenland in zijn pakket aan te bieden. Maar ondernemende docenten LO willen ook nog wel eens zelf een reis organiseren. Zo ook collega Van Dalen van het Erasmus college te A., die sa-

men met een vakcollega een skireis voor de vierde- en vijfdeklassers wil organiseren. *'De plannen die we hebben bestaan uit het door een aantal docenten LO te organiseren 'Erasmus-skireis', waar alleen leerlingen van onze school op kunnen intekenen. De directie heeft niet veel belangstelling om de reis onder verantwoordelijkheid van school te laten organiseren. Zij zien op tegen de kostendekking, problemen met leerlingen tijdens de week etc. Maar stel dat er een ongeluk gebeurt met een leerling, waar staan we dan?'*

Als de skireis vanuit school wordt georganiseerd, dus onderdeel van het (buitenschoolse) LO programma is, en er vindt een ongeval met een leerling plaats, dan kunnen leerlingen/hun ouders de school aansprakelijk stellen voor eventueel opgelopen schade. De school dient daarvoor dus verzekerd te zijn (althans, dat lijkt me verstandig). U als lid van de KVLO bent in zo'n geval verzekerd tegen beroepsaansprakelijkheid. Natuurlijk moeten er met de directie dan nadere afspraken worden gemaakt over maatregelen die je als begeleidend docent in het buitenland kan nemen bij problemen, kostendekkendheid, (geen) financiële tegemoetkomingen vanuit school etc.

Is het een eenmalige reis, niet opgenomen in het lesaanbod van school, min of meer toevallig georganiseerd door een aantal docenten LO die hun deelnemers werven op de school waar zij werken, dan ligt dat wat gecompliceerder. De naamgeving van de reis is dan leuk, maar als de school voor het overige geen enkele verantwoordelijkheid neemt/wil nemen, dan is er eigenlijk

geen sprake van een in het curriculum van de school opgenomen (vrijwillige) reis. Dat dienen deelnemers zich te realiseren door goede voorlichting! Voor u als docent betekent dit dat de beroepsaansprakelijkheidsverzekering via de KVLO niet op zo'n situatie van toepassing is. U kunt dan als 'reisleider' bij een ongeval dat aan u verweten wordt/kan worden, aansprakelijk worden gesteld door kinderen/ouders voor de schade die zij oplopen. Sluit u in zo'n geval een aansluitende verzekering hiervoor af! Maak met de directie duidelijke afspraken over zo'n reis, en laat deze bij voorkeur organiseren vanuit school, dat lijkt me voor alle partijen eenduidiger. *'Herkent u namen van collega's en/of scholen? Helaas, u zit er naast. De namen in de voorbeelden zijn aangepast om herkenning te voorkomen.'*

Hebt u vragen over deze of andere zaken op rechtspositioneel gebied dan kunt u zich wenden tot de afdeling IRP, te bereiken per e-mail: irp@kvlo.nl en dagelijks van 12.30-16.30 uur op telefoonnummer 030 693 7678.

Advertorial

FAMILIEBEDRIJF AL MEER DAN HALVE EEUW ACTIEF

Sport-Thieme is opgericht in 1949 en is tot op heden een familieonderneming. Het, van oorsprong Duitse, bedrijf is de juiste partner op het gebied van schoolsport, sport in verenigingen, fitness, psychomotoriek en therapie. Inmiddels is het bedrijf uitgegroeid tot één van de grootste institutionele sport-artikelleveranciers van Europa.

Ook op de Nederlandse markt is Sport-Thieme al geruime tijd actief met een assortiment van meer dan 10.000 artikelen voor meer dan 100 verschillende sporten, voor binnen en buiten. Ze exporteren naar meer dan 50 landen en bieden hun catalogus aan in vele verschillende talen.

De artikelen zijn gemaakt van hout, metaal, leder en vele andere moderne materialen, uitsluitend van de bestmogelijke kwaliteit. Ook heeft Sport-Thieme artikelen die exclusief voor het bedrijf geproduceerd zijn.

Op het gebied van schoolsport is het bedrijf zeer vooruitstrevend om nieuwe spellen en spelideeën te vinden en te ontwikkelen. Zodat de LO-docent het bewegingsonderwijs zo variatierijk mogelijk vorm kan geven.

Klanten krijgen twee keer per jaar de grote catalogus gratis toegestuurd. Hierin vindt de klant alles wat hij nodig heeft op sportgebied. Ook in de webshop kan men de producten bekijken en online bestellen.

Voor vragen over Sport-Thieme en of haar diensten kunt u contact opnemen met de servicehotline: 022 366 9601.

- Exclusieve producten uitsluitend bij **SPORT-THIEME**
- Meer dan 10.000 artikelen
- 14 dagen teruggavenrecht
- Lage verzendkosten

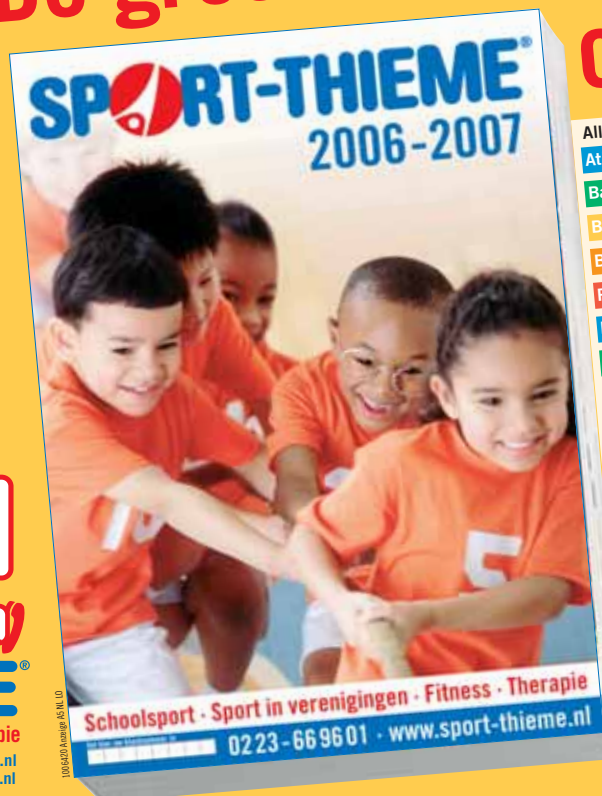
Haast **300** pagina's!

Nu bestellen: **0223-666901**

SPORT-THIEME
Schoolsport · Sport in verenigingen · Fitness · Therapie

Sport-Thieme bv · 1784 NX Den Helder · www.sport-thieme.nl
Telefoon: 0223-669601 · Fax: 0223-668091 · info@sport-thieme.nl

De grote gratis!

catalogus

Alle onder één dak:

Atletiek
Ballen
Balsport
Bewegingstherapie
Psychomotoriek
Fitness, kracht & vechtsport
Funsport
Speelplaatstoestellen
Gezondheid & EHBO
Gymnastiek & dans
Leermiddelen
Sportplaatsuitrusting
Starten, meten, markeren
Therapie
Turnen
Verenigings- & feestbenodigdheden
Vrijtijdsspelen
Watersport

LAATSTE PAGINA

DOOR BAUKJE ZANDSTRA

Kaderbijeenkomst 1 november

Op 1 november vond een goed bezochte kaderbijeenkomst plaats in de Jaarbeurs te Utrecht. De 42 aanwezigen hebben onder leiding van Hilde Bax - in gezamenlijk overleg - er hard aan gewerkt om de puntjes op de i te zetten in het formele Reglement dat het registerleeraarschap regelt. Aangezien vooraf niet geheel te overzien is hoe één ander in de praktijk zal gaan werken zijn evaluatiemomenten ingebouwd. Het hoofdbestuur zal op de wintervergadering van 16 december voorstellen tot vaststelling over te gaan. Daarna kan inschrijving in het initiële register plaats vinden.

Tevens is er gesproken over de rol van de KVLO en de scholen betreffende school en sport, een discussie die de komende tijd in de afdelingen verder gevoerd zal worden. Grethil Post heeft het project regionalisering toegelicht en de afdelingen hebben met hun eigen regiocoördinator de kansen en bedreigingen verkend. NB: De kadertweedaagse vindt plaats op 15 en 16 maart 2007.

Studiedag Basisonderwijs

Op woensdag 1 november vond in Amsterdam de elfde landelijke studiedag voor het basisonderwijs plaats. Voor de ruim 300 deelnemers waren er veel interessante workshops. Harry Stegeman schetste in zijn inleiding waar het om gaat bij bewegingsonderwijs: leerlingen op hun eigen wijze, zelfstandig, verantwoord, blijvend en samen met anderen meer bekwaam maken voor deelname aan de bewegingscultuur. Dat daar professionaliteit voor nodig is, werd door menig onderzoek bevestigd. Met meer vakleerkrachten valt er aanzienlijke winst te boeken. Helaas hebben bijna 100 geïnteresseerden de teleurstellende medede-

ling gekregen dat ze niet meer geplaatst konden worden. Advies: In elk geval op tijd inschrijven en lid worden van de KVLO. De organisatie zal zich tevens gaan buigen over het maximale aantal deelnemers.

Spelles door onbevoegde groepleerkracht

Er zijn basisscholen die menen dat onbevoegde groepleerkrachten wel de 'spellessen' maar niet de 'toestellen' in de gymzaal mogen verzorgen aan groep 3 t/m 8. Spelvormen zijn een onderdeel van de kerndoelelen voor bewegingsonderwijs en wettelijk verplicht. Spel moet dus ook door een bevoegde docent gegeven worden. Het onderdeel spel is bovendien in vakdidactisch opzicht niet makkelijker te geven dan andere bewegingsvormen waaronder het 'turnen'. Ook zijn spelsituaties niet veiliger. Uit de ongevallenrapportage van Consument en Veiligheid blijkt dat juist bij spellessen veel blessures voorkomen.

Beweging alleen niet voldoende voor dik kind

Ook wetenschappers uit Glasgow hebben geconstateerd dat kinderen met overgewicht op verschillende fronten moeten worden aangepakt. Kinderen op een kinderdagverblijf die deelnemen aan gymnastieklessen waren net zo zwaar als de kinderen die dat niet deden. De onderzoekers vermoeden dat de kinderen die meer bewogen ook meer gingen eten. De conclusie luidde dat kinderen niet alleen meer moeten gaan bewegen maar ook hun dieet moeten aanpassen.

Nationale Sportweek

Organiseert u tijdens de Nationale Sportweek, die van 13 t/m 21 april plaatsvindt een sportieve activiteit

met uw school, dan kunt u deze activiteit vanaf eind november 2006 aanmelden op www.nationalesportweek.nl. Meer info in LO 14.

Ontmoetingsdag Breedtesport- en BOS-impuls

Op dinsdag 28 november 2006 kunnen professionals die zich bezighouden met Breedtesport- en BOS-impulsprojecten vooral van elkaar leren op het gebied van samenwerking, verankering van beleid en effectmeting. De nadruk in het programma ligt op inspiratie, verhelderende inzichten en praktische handreikingen. Inschrijving uitsluitend digitaal via www.nisb.nl.

Studiedag Netwerk Bewegingsonderwijs pabo

Deze studiedag vindt plaats op donderdag 25 januari 2007 op de Hogeschool Domstad te Utrecht. Het programma zal wederom voor een gedeelte in het teken staan van de gang van zaken betreffende de Leergang bewegingsonderwijs via pabo. Nadere informatie te verkrijgen via corine.visser@inholland.nl.

MRT Studiedag en MRT Nieuwsbrief

De landelijke studiedag MRT zal plaatsvinden op 16 mei 2007 te Zwolle in de middag. De eerder aangekondigde datum (LO 8) vervalt. Het inschrijvingsprogramma zal t.z.t. in de LO komen te staan. Nadere informatie over de studiedag en andere ontwikkelingen op het gebied van MRT vindt u in de nieuwsbrief MRT die op www.kvlo.nl staat. Een nieuwsbrief die als platform/doorgeefluik kan functioneren voor MRT-betrokkenen en onderhouden wordt door Joost Hes. U kunt hier actief aan deelnemen en informatie doorgeven via jmjmhes@hotmail.com of 020 675 8393.

Hoe kun je scoren... in de sport?

Start in januari 2007 met de deeltijdopleiding voor de sportbranche:

Sport Management

Fontys Bedrijfshogeschool en Fontys Sporthogeschool bieden (toekomstige) managers in de sportbranche deze uitdagende, complete en moderne opleiding aan. Sport Management heeft een praktijkgericht en operationeel karakter dat tot uitdrukking komt in het programma en de kwaliteit van de docenten.

Heeft u interesse in deze opleiding?

Kom naar de voorlichtingsbijeenkomst op maandag 18 december om 19.30 uur bij Fontys Bedrijfshogeschool in Tilburg (leslocatie). Kijk voor meer informatie en voor het aanvragen van een brochure op www.fontys.nl/bedrijfshogeschool of bel 0877 876 655.

...Fontys antwoordt

the learning community

PANNAEVENTS.COM

- * Verkoop van Panna Arena's
- * Verhuur van Panna Arena's
- * Panna clinics
- * Evenementen

100%
Straatvoetbal op elk moment en overal
Wij zijn de beste in deze branche

www.pannaevents.com / info@pannaevents.com

Professionele coaching- en analysesoftware en de bijbehorende hardware.

Science, géén fiction

Video in de les, Video in mijn les?

Kost mij dat niet te veel tijd? Kunnen leerlingen zelfstandig met video werken? Hoe oud moet je zijn voor effectieve video feedback? Waarom zou ik dat in mijn lessen doen? Kan ik ook voorbeelden afspelen? Mijn school kan dat nooit betalen! Kan ik plaatjes en tekeningen over de video heen leggen? Hoef ik nooit meer een tape heen en weer te spoelen? Kan ik elk moment van de les achteraf vastleggen?

Kan ik gelijktijdig opnames maken en afspelen??? Dus ik kan met één leerling kijken terwijl de anderen door oefenen en opgenomen worden...en dát zie ik dan ook? Altijd? Dat geloof ik niet.

siliconCOACH timeWARP 2

Dat is misschien wel handig

Neem contact op.

Distributie Nederland, België en Duitsland: Visualcoach, Karolusgouden 20, 2353TA Leiderdorp
servicelijn: +316 41767989, info@visualcoach.nl, www.visualcoach.nl

WWW.VISUALCOACH.NL

School zeilkampen

Nederland is hét watersportland!

Zeilen mag dan ook niet ontbreken in het actieve aanbod aan leerlingen. Daarnaast is een zeilkamp een uitstekend middel om een goede sfeer te stimuleren tussen leerlingen onderling en leerlingen en docenten. Kies nu voor een zeilkamp op onze Nederlandse wateren.

Locaties

Camping Port Zélande /Grevelingenmeer
Camping de Schotsman /Veerse Meer
Camping de Potten /Sneekermeer
Camping de Rakken /Woudsend

Verblijf

De leerlingen verblijven in 4-persoons ingerichte bungalowtenten.

Boten

Er wordt gevaren in 6-persoons open boten van het type Valk.

Prijzen per leerling

2-daagse vanaf € 45,00
3-daagse vanaf € 65,00
4-daagse vanaf € 85,00
5-daagse vanaf € 99,00

**Voor meer informatie
of boekingen
bel 010-4550801**

**Of kijk op onze website
www.juventa.nl**

Juventa
outdoor & adventure

Verhuur Tentenkampen

Locaties

Camping Port Zélande /Grevelingenmeer
Camping de Schotsman /Veerse Meer
Camping de Potten /Sneekermeer
Camping de Rakken /Woudsend

Verblijf

Compleet ingerichte 4-persoons bungalowtenten.

Prijzen per tent

Midweek € 100,00

Wintersport

Vraag nu nog uw offerte aan voor het seizoen 2006/2007 of reeds voor het seizoen 2007/2008!

Landen

Oostenrijk en Frankrijk.

Prijzen per leerling

6-daags arrangement vanaf € 275,00
9-daags arrangement vanaf € 335,00

Outdoor Adventure Ardennen

Activiteiten

Raften, kanoën, mountainbiken, abseilen, challengeparcours, tokkelen etc.

Verblijf

Groepshuizen, bungalows, tenten, bivak.

Prijzen per leerling

2-daagse vanaf € 90,00
3-daagse vanaf € 130,00
4-daagse vanaf € 145,00
5-daagse vanaf € 180,00